

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

РИЖОВА АНАСТАСІЯ МИХАЙЛІВНА

Допускається до захисту:
в. о. завідувача кафедри
фінансів і банківської справи,
канд. екон. наук, доцент
_____ Л. В. Юрчишена
« ____ » _____ 20 ____ р.

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ
МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ**

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
ОП «Міжнародний фінансовий менеджмент»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
О. А. Лактіонова, професор
кафедри фінансів і банківської
справи,
докт. екон. наук, доцент

_____
(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Рижова А. М. Управління фінансовими ризиками підприємств міжнародного бізнесу. Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування. Освітня програма «Міжнародний фінансовий менеджмент». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У роботі досліджено засади формування механізму управління фінансовими ризиками підприємств міжнародного бізнесу, зокрема, фінансову природу ризиків, фактори впливу та аспекти їх прояву для підприємств міжнародного бізнесу, та концептуальні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства міжнародного бізнесу. Проаналізовано та оцінено вплив фінансових ризиків на підприємства міжнародного бізнесу. Зокрема, проаналізовано макроекономічний прояв фінансових ризиків в Україні в умовах війни, оцінено вплив ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ» та проаналізовано фінансові ризики ТОВ «ЕЛІТДАХ».

У роботі також розроблено пропозиції підвищення ефективності механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ», а саме надано пропозиції щодо формування механізму зниження ризиків підприємства, проведено прогноз фінансових показників роботи підприємства за рахунок реалізації програми зниження ризиків та сформовано рекомендації щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» із використанням інструментів хеджування.

Основним науковим результатом дослідження є розробка пропозицій підвищення ефективності механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ», метою яких є визначення фінансових ризиків підприємства із катастрофічним рівнем впливу, підвищення рівня фінансової стійкості та зниження ймовірності банкрутства підприємства.

Ключові слова: фінансовий ризик, міжнародний бізнес, управління фінансовими ризиками, фінансова стійкість, SWOT-аналіз, рентабельність.

95 с., 27 табл., 13 рис., 3 дод., 39 джерел.

Ryzhova A. M. Financial risk management of international business enterprises. Specialty 072 Finance, banking, insurance. Educational program «International financial management». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The paper investigates the principles of forming a mechanism for managing the financial risks of international business enterprises, in particular, the financial nature of risks, factors of influence and aspects of their manifestation for international business enterprises, and conceptual approaches to managing the financial risks of international business enterprises.

The impact of financial risks on international business enterprises is analyzed and evaluated. In particular, the macroeconomic manifestation of financial risks in Ukraine during the war is analyzed, the impact of risks on the activities of ELITDAH LLC is assessed, and the financial risks of ELITDAH LLC are analyzed.

The paper also develops proposals for improving the efficiency of the financial risk management mechanism at the enterprise «ELITDAH» LLC, namely, proposals for the formation of a risk reduction program for the enterprise and a forecast of technical, economic and financial indicators of the enterprise through the implementation of a risk reduction program.

The main scientific result of the study is the development of proposals to improve the efficiency of the financial risk management mechanism at the enterprise «ELITDAH» LLC, which aims to identify financial risks of the enterprise with the significant level of impact, increase the level of financial stability and reduce the likelihood of bankruptcy of the enterprise.

Keywords: financial risk, international business, financial risk management, financial stability, probability of bankruptcy, SWOT analysis, profitability.

95 p., 27 tables, 13 figures, 3 appendix, 39 sources.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ	9
1.1 Фінансова природа ризиків, фактори впливу та аспекти їх прояву для підприємств міжнародного бізнесу	9
1.2 Концептуальні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства міжнародного бізнесу	20
Висновки до 1 розділу	26
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ І ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ	28
2.1 Аналіз макроекономічного прояву фінансових ризиків в Україні в умовах війни	28
2.2 Оцінка впливу ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ»	36
2.3 Аналіз фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ»	46
Висновки до 2 розділу	53
РОЗДІЛ 3 ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ЕЛІТДАХ»	55
3.1 Пропозиції щодо формування механізму зниження ризиків підприємства	55
3.2 Прогнозування фінансових показників підприємства за рахунок реалізації програми зниження ризиків	62
3.3 Рекомендації щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» із використанням інструментів хеджування	69
Висновки до 3 розділу	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	89

ВСТУП

Актуальність теми. Управління фінансовими ризиками на міжнародних підприємствах є критично важливою сферою в сучасному глобалізованому та інтегрованому бізнес-середовищі. Багатонаціональні підприємства працюють на дуже нестабільних ринках, особливо на валютних, і стикаються зі зростаючою волатильністю та поширеністю структурних розривів. Поточна ситуація вимагає переосмислення того, як мультинаціональні компанії управляють ризиками, особливо в нестабільних та/або уражених конфліктами регіонах діяльності. Міжнародний контекст їх діяльності впливає на інвестиційні та фінансові рішення, додаючи складності через валютний ризик. Важливість дослідження цієї теми полягає в тому, що це дозволяє підвищити ефективність підприємств у створенні стратегій для зниження збитків і максимізації прибутків.

У науковій літературі визначено кілька проблем у цій сфері. Одна з важливих проблем пов'язана з фінансуванням підприємств, неадекватною фінансовою структурою, невідповідними методами інвестування, що може призвести до втрати підприємством своєї платоспроможності, що призведе до зменшення очікуваних доходів інвесторів. Іншою проблемою є ризик коливань валютного курсу та потенційна політична нестабільність, що може спричинити зростання рівня злочинності та насильства.

Разом із тим, виходячи із сьогоденних реалій, надзвичайно актуальним є дослідження взаємовідносин між міжнародним бізнесом і суспільством у постраждалих від конфлікту або нестабільних регіонах діяльності недостатньо розвинене і має тенденцію зосереджуватися на негативних (уникнення ризиків) аспектах, а не на позитивних (створення доданої вартості) можливостях. Крім того, існуючі показники ризиків також страждають від певних концептуальних труднощів, які перешкоджають їх використанню для оцінки міжнародних бізнес-ризиків, пов'язаних з рішеннями щодо оцінки приватних інвестицій.

Мета дослідження. Метою дослідження є розробка концептуальних підходів та надання практичних пропозицій щодо підвищення ефективності механізму управління фінансовими ризиками на підприємстві міжнародного бізнесу.

Завданнями дослідження є:

1. Визначити фінансову природу ризиків, факторів впливу та аспектів їх прояву для підприємств міжнародного бізнесу;
2. Розробити концептуальні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства міжнародного бізнесу;
3. Проаналізувати макроекономічний прояв фінансових ризиків в Україні в умовах війни;
4. Оцінити вплив ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ»;
5. Проаналізувати фінансові ризики ТОВ «ЕЛІТДАХ»;
6. Розробити пропозиції щодо формування механізму зниження ризиків підприємства;
7. Розробити прогноз техніко-економічних та фінансових показників роботи підприємства за рахунок реалізації механізму зниження ризиків.
8. Розробити рекомендації щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» із використанням інструментів хеджування.

Об'єктом дослідження є ризики у діяльності підприємств міжнародного бізнесу.

Предметом дослідження є система управління ризиками у діяльності підприємств міжнародного бізнесу.

Методи дослідження. Теоретичний розділ, в першу чергу, включав всебічний огляд літератури. Зокрема, вивчення існуючих теорій, моделей та концепцій, пов'язаних з управлінням фінансовими ризиками на підприємствах міжнародного бізнесу. Під час написання аналітичного розділу було використано такі методи дослідження як порівняння, аналіз статистичних показників, аналіз фінансових показників, SWOT-аналіз та PEST-аналіз. У

проектній частині роботи увагу було зосереджено на використанні методів прогнозування, фінансового моделювання, порівняння, аналізу та синтезу.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у внеску в існуючу сукупність знань у сфері управління фінансовими ризиками на підприємствах міжнародного бізнесу. Дослідження забезпечує комплексне розуміння фінансових ризиків, з якими стикаються багатонаціональні підприємства, особливо на нестабільних ринках, таких як Україна під час війни. Воно виявляє прогалини в існуючих теоріях і моделях та пропонує нові підходи до управління цими ризиками.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що воно містить практичні рекомендації для бізнесу, який працює на міжнародних ринках. У дослідженні представлена програма зниження фінансових ризиків, яку компанії можуть впровадити для пом'якшення цих ризиків.

У дослідженні було розроблено програму зниження фінансових ризиків для ТОВ «ЕЛІТДАХ», концентрація уваги у якій направлена на розробку унікальної пропозиції, що відповідає сучасному стану підприємства та його потребам. Досліджена ймовірність банкрутства підприємства дозволила виявити, що подальша бездіяльність підприємства може призвести до зростання ризиків банкрутства.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та пропозиції кваліфікаційної роботи доповідались та обговорювались у 2023 році на Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 55-річчю кафедри фінансів і банківської справи «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України».

Рижова А. М. Financial risks for international businesses. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 55-річчю кафедри фінансів і банківської справи (27 квіт. 2023 р., м. Вінниця). Вінниця: ДонУ ім. Василя Стуса, 2023. С.81–83.

Положення, що виносяться на захист. За результатами виконання завдань кваліфікаційної роботи розроблено пропозиції побудови механізму зниження ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ», основною відмінністю яких є орієнтація на особливості фінансової діяльності обраного підприємства, зокрема, використання факторингової операції та залучення інвестицій для підвищення рівня фінансової стійкості і зниження рівня залежності від зовнішнього фінансування.

У кваліфікаційній роботі визначено схему нейтралізації валютного ризику ТОВ «ЕЛІТДАХ», за допомогою якої розроблено рекомендації управління фінансовими ризиками – заключення форвардних контрактів під час експорту металевих дверей та використання операції валютного свопу. Обидва рішення є ефективними для підприємства та розроблені з урахуванням особливостей фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 39 найменувань, 3 додатків. Загальний обсяг сторінок становить 93.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

1.1 Фінансова природа ризиків, фактори впливу та аспекти їх прояву для підприємств міжнародного бізнесу

У сучасному світі міжнародний бізнес стикається з низкою фінансових ризиків, які можуть мати вирішальний вплив на його діяльність та прибутковість. Фінансові ризики виникають внаслідок змін у світовому фінансовому середовищі, коливань валютних курсів, політичних та економічних криз, змін у законодавстві, зміни споживчих тенденцій та багатьох інших факторів.

Одним з основних факторів, що впливають на фінансовий ризик міжнародних операцій, є коливання валютних курсів. Коливання валютних курсів можуть суттєво змінити вартість активів і зобов'язань компанії, впливаючи на її прибутковість і конкурентоспроможність. Наприклад, зростання вартості національної валюти може знизити конкурентоспроможність експортерів, тоді як зниження вартості валюти може мати позитивний вплив на експорт, але збільшити витрати на імпорт.

Іншим фактором є політичний ризик, пов'язаний зі змінами в політичному середовищі в країнах, де ведеться міжнародна торгівля. Політичні конфлікти, зміни в правовому регулюванні, корупція та правова невизначеність можуть значно ускладнити ведення бізнесу, спотворити контракти та знизити прибутковість.

Економічні кризи є ще одним важливим фактором ризику для міжнародних операцій. Глобальні економічні коливання, регіональні кризи та зміни споживчих тенденцій можуть знизити попит на товари та послуги компанії, що призведе до скорочення виробництва та зниження прибутковості.

Крім того, технологічні нововведення та інновації також можуть бути джерелом ризику для міжнародних операцій. Швидкі технологічні інновації можуть призвести до втрати актуальності товарів і послуг, що пропонуються компаніями, змушуючи їх змінювати свої стратегії та бізнес-моделі.

У світлі вищезазначеного, міжнародним компаніям необхідно ретельно аналізувати та управляти своїми фінансовими ризиками шляхом ефективного фінансового планування, диверсифікації ризиків, використання фінансових інструментів для зменшення валютного ризику та впровадження стратегій управління ризиками.

Українські вчені активно досліджують поняття фінансової природи ризиків і вносять свій внесок у розвиток цієї галузі знань (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Поняття фінансової природи ризиків

Вчений	Визначення
Іванов Ігор	визначає фінансову природу ризиків як сукупність особливостей та проявів ризиків, що виникають у фінансовій сфері діяльності підприємств. Він підкреслює, що фінансові ризики виникають внаслідок нестабільності ринків, змін курсів валют, змін у стані фінансової системи, фінансових регуляторів та інших факторів.
Гриценко Володимир	розглядає фінансову природу ризиків як взаємозв'язок між фінансовими факторами та ризиками, які можуть впливати на фінансовий стан підприємства. Він підкреслює, що фінансові ризики пов'язані з втратами або невизначеністю фінансових потоків, порушенням фінансової стійкості та здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання.
Колесник Ігор	розглядає фінансову природу ризиків як процес виникнення та розподілу небезпек, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства. Він підкреслює, що фінансові ризики виникають внаслідок непередбачуваних змін у фінансових показниках, коливань цін на ринках, змін у фінансовій політиці та інших факторів.

Джерело: складено автором на основі [37].

Фінансова природа ризику включає в себе широкий спектр небажаних подій, які можуть негативно вплинути на фінансову стабільність і прибутковість компаній, що працюють на міжнародному рівні. Ці ризики виникають з різних джерел і можуть бути класифіковані на кілька категорій. Основні з них такі [2]:

1. Валютний ризик. Це ризик, пов'язаний з коливаннями валютних курсів. Для міжнародних компаній, які імпортують або експортують товари та послуги, зміни валютних курсів можуть вплинути на вартість їх активів, зобов'язань і доходів. Наприклад, підвищення курсу місцевої валюти може зробити товари дорожчими для іноземних покупців і, таким чином, знизити конкурентоспроможність компаній-експортерів. З іншого боку, послаблення валюти може підвищити конкурентоспроможність експортерів, але також може збільшити вартість імпортованих товарів [3].

2. Політичні ризики. Ризики, пов'язані зі змінами в політичному середовищі країн, в яких проводяться міжнародні операції. Політичні конфлікти, регуляторні зміни, корупція та невизначеність у правовій системі можуть вплинути на стабільність і передбачуваність бізнес-середовища. Наприклад, рішення уряду про зміну податкових ставок, тарифних бар'єрів і торговельних угод можуть мати значний вплив на прибутковість бізнесу [13].

3. Економічні ризики. Ризики, пов'язані з економічними факторами, які можуть вплинути на ринкове середовище та діяльність компанії. До них відносяться глобальні економічні коливання, регіональні кризи, зміни в споживчих тенденціях і попиті на товари та послуги. Наприклад, економічна рецесія може знизити купівельну спроможність споживачів і вплинути на попит на товари та послуги компанії [19].

4. Технологічні ризики. Це ризики, пов'язані зі змінами в технологічному середовищі та технологічними інноваціями. Швидкі технологічні інновації можуть призвести до втрати актуальності продуктів і послуг компанії, що може негативно вплинути на її конкурентоспроможність і прибутковість. Компанії повинні впроваджувати інновації, щоб підготуватися до змін, вдосконалювати свої технології та залишатися конкурентоспроможними.

Ці ризики взаємодіють між собою і можуть посилювати або послаблювати один одного. Управління фінансовими ризиками вимагає ретельного аналізу, прогнозування та впровадження стратегій мінімізації

ризиків, диверсифікації портфелів активів і використання фінансових інструментів для зниження валютного ризику.

Корпоративний фінансовий ризик має кілька ключових характеристик, які визначають його природу та вплив на фінансову стабільність і успіх організації. Основними характеристиками корпоративного фінансового ризику є наступні [36, с. 209]:

1. Невизначеність. Фінансовий ризик пов'язаний з невизначеністю та непередбачуваністю подій та умов, які можуть вплинути на фінансові показники компанії. Це означає, що суб'єкт господарювання не може повністю передбачити або контролювати всі фактори, які впливають на його фінансову стабільність.

2. Втрати та загрози. Фінансові ризики передбачають потенційні втрати або загрози для фінансових показників компанії. Вони можуть включати збитки від неочікуваних змін вартості активів, збитки від змін ринкових умов, збитки від кредитного ризику та інші подібні ризики, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

3. Ймовірність виникнення. Фінансовий ризик відображає ймовірність виникнення небажаної події або обставини. Чим більша ймовірність реалізації певного ризику, тим більш значущим є цей ризик для суб'єкта господарювання. Суб'єкт господарювання повинен оцінювати ймовірність реалізації ризику та розробляти стратегії управління для зменшення ймовірності реалізації ризику або пом'якшення впливу ризику.

4. Взаємозв'язок з фінансовими показниками. Фінансові ризики компанії мають безпосередній вплив на її фінансові показники. Наприклад, зростання відсоткових ставок може збільшити фінансові витрати компанії та знизити її прибутковість. Тому ефективно управління фінансовими ризиками передбачає аналіз і моніторинг фінансових показників, розробку стратегій для забезпечення фінансової стабільності та досягнення фінансових цілей.

Фінансові ризики поділяються на такі групи залежно від об'єкта оцінки:

1) Ризики, пов'язані з окремою фінансовою операцією. Характеризують загальний фінансовий ризик, притаманний конкретній фінансовій операції (наприклад, ризик купівлі конкретної акції);

2) Ризики різних видів фінансової діяльності. Ризики різних видів фінансової діяльності (наприклад, ризики інвестиційної або кредитної діяльності суб'єкта господарювання);

3) Ризики фінансової діяльності суб'єкта господарювання в цілому. Складність різних видів ризиків, притаманних фінансовій діяльності підприємства, залежить від таких характеристик, як організаційно-правова форма його діяльності, структура капіталу, склад активів та співвідношення постійних і змінних витрат.

Залежно від сукупності фінансових інструментів фінансові ризики поділяються на такі групи:

1) Індивідуальний фінансовий ризик. Визначає суму ризиків, притаманних окремим фінансовим інструментам.

Особистий фінансовий ризик має багато різних аспектів і проявляється в наступних ключових характеристиках [25]:

а) Втрата доходу: цей тип ризику виникає, коли людина втрачає основне джерело доходу, наприклад, через безробіття, зниження заробітної плати або нездатність працювати через хворобу чи інвалідність. Втрата доходу може мати значний вплив на фінансову стабільність і здатність виконувати поточні та майбутні фінансові зобов'язання.

б) Волатильність ринку: фінансові ризики особи можуть також включати ризики, що виникають внаслідок змін ринкових умов, таких як зростання цін, падіння вартості активів і коливання валютних курсів. Це може вплинути на вартість інвестицій, заощаджень та майна особи.

в) Кредитний ризик: особистий фінансовий ризик пов'язаний зі здатністю погашати кредити та кредитні зобов'язання. Невиконання зобов'язань за кредитами та кредитними картками може призвести до нарахування штрафів та відсотків, погіршення кредитної історії та втрати репутації у кредиторів.

г) Медичні та страхові ризики: непередбачувані медичні витрати та нещасні випадки можуть створювати фінансові ризики для фізичних осіб. Відсутність належного медичного страхування або недостатнє покриття може призвести до високих витрат на медичні послуги та ліки.

г) Довгострокові фінансові цілі: ризик недосягнення довгострокових фінансових цілей, таких як вихід на пенсію, освіта дітей або придбання нерухомості, також може бути важливим аспектом фінансового ризику для людини. Недостатні заощадження, невідповідні інвестиції або зміни в економічних умовах можуть вплинути на досягнення цих цілей.

2) Портфельний фінансовий ризик. Являє собою суму ризиків, притаманних подібним фінансовим інструментам, об'єднаним у портфель (корпоративний кредитний портфель, інвестиційний портфель).

а) Систематичний ризик: ризик, якого неможливо уникнути шляхом диверсифікації портфеля. Він пов'язаний із загальною економічною, політичною та ринковою нестабільністю, яка може вплинути на всі активи на ринку. Наприклад, економічний спад або фінансова криза можуть спричинити падіння цін на більшість акцій та облігацій.

б) Несистематичні ризики: це ризики, яких можна уникнути або зменшити шляхом диверсифікації портфеля. Вони виникають через фактори, що впливають на певний актив або групу активів. Наприклад, негативні новини про певну компанію можуть спричинити падіння ціни акцій цієї компанії, але цей ризик можна зменшити, якщо портфель включає активи різних компаній або секторів [34].

в) Валютний ризик: якщо портфель включає іноземні активи або активи, що торгуються в іноземній валюті, коливання валютних курсів можуть вплинути на вартість портфеля. Зміни валютних курсів можуть мати позитивний або негативний вплив на дохідність і вартість іноземних активів.

г) Ліквідність: портфель може зіткнутися з ризиком ліквідності, якщо він не може швидко продати або ліквідувати активи без значної втрати вартості.

Нестача ліквідності може спричинити проблеми, коли кошти потрібно швидко вивести з портфеля [15].

г) Процентний та інфляційний ризик: ризик зміни процентних ставок та інфляції може вплинути на дохідність інвестиційного портфеля. Зростання процентних ставок може знизити вартість облігацій, а інфляція - зменшити реальну вартість доходу та прибутку [8].

Фінансові ризики також можна розділити на дві групи відповідно до їх страхової природи:

1) Страхові фінансові ризики. Страховий ризик – це подія або серія подій, на випадок настання яких може бути надане страхування. Існує дві форми цього виду страхування: самострахування та зовнішнє страхування.

2) Незастраховані фінансові ризики. Відносяться до виду ризику, для якого на страховому ринку не пропонується відповідний страховий продукт. Збитки від реалізації незастрахованих ризиків покриваються лише за рахунок власних коштів компанії.

Залежно від виду фінансові ризики поділяються на такі групи (табл.1.2):

- 1) Короткострокові або довгострокові фінансові ризики;
- 2) Системні (ринкові) або несистемні (специфічні) фінансові ризики;
- 3) Локальні (на рівні фірми) або глобальні (на рівні країни) фінансові ризики.

Таблиця 1.2 – Види фінансових ризиків

Види фінансових ризиків	Опис
1	2
Короткострокові ризики	Короткострокові ризики, що зазвичай виникають через різницю в цінах, ліквідність та обмежений доступ до фінансування. Прикладами є валютний ризик, ризик ліквідності та ризик зміни процентної ставки.
Довгострокові ризики	Довгострокові ризики, що впливають на фінансову стабільність і прибутковість. Прикладами є ризик волатильності витрат, ризик процентних ставок і ризик політичної нестабільності.
Системні (ринкові) ризики	Ризики, пов'язані із загальними економічними та ринковими умовами. Вони впливають на ринок в цілому або на окремі компанії, сектори чи країни. Прикладами є економічні кризи, зміна ринкових тенденцій і глобалізація.

Продовження таблиці 1.2

1	2
Несистемні (специфічні) ризики	Ризики, які впливають на окремі компанії або сектори і не є загальними для ринку в цілому. Це можуть бути ризики, пов'язані з конкретною компанією, продуктом, ринком або регуляторним середовищем. Прикладами є технологічні ризики, ризики споживчого попиту та конкурентні ризики.
Локальні ризики	Ризики, що виникають на рівні окремої компанії або організації. Вони можуть стосуватися управління, фінансових ресурсів, людських ресурсів тощо. Наприклад, ризики залежності від одного постачальника, ризики внутрішніх фінансових маніпуляцій, ризики відтоку кадрів тощо.
Глобальні ризики	Ризики, що впливають на економіку цілої країни або багатьох країн. Можуть бути пов'язані з економічними, політичними або соціальними процесами на міжнародному рівні. Прикладами є геополітичні кризи, глобальна економічна нестабільність та ризики міжнародних фінансових відносин.

Джерело: складено автором на основі [31].

На наші фінансові ризики впливають різноманітні фактори, які відрізняються за рівнем та характером. Основними факторами, що впливають на фінансовий ризик, є [31, с. 17-18]:

1. Економічні фактори: загальні економічні та ринкові умови мають значний вплив на фінансовий ризик компанії. Економічні фактори, такі як економічне зростання, інфляція, процентні ставки, обмінні курси та споживчий попит, можуть змінити фінансову стабільність та результати діяльності компанії.

2. Ринкові фактори: ринкові умови та конкуренція впливають на фінансовий ризик. Зміни попиту, цін, технологічних тенденцій та впровадження конкурентами нових продуктів і послуг можуть вплинути на доходи та прибутковість.

3. Фінансові фактори: Фінансові показники та політика компанії мають важливе значення для її фінансового ризику. Такі фактори, як рівень заборгованості, ліквідність, платоспроможність, кредитні рейтинги та капітальні витрати, можуть вплинути на фінансову стійкість компанії та її здатність виконувати свої фінансові зобов'язання.

4. Політичні та правові фактори. Політичні та правові події в країні або регіоні, такі як зміни в законодавстві, податкових системах, тарифах, торгові обмеження та політичні заворушення, можуть впливати на фінансові ризики суб'єкта господарювання.

5. Географічні фактори: ризики, пов'язані з географічним розташуванням суб'єкта господарювання, та регіональні фактори, такі як стихійні лиха, місцева політична нестабільність та валютні ризики, можуть впливати на фінансові ризики.

6. Управління ризиками. Спроможність та ефективність системи управління ризиками впливає на фінансові ризики організації. Ефективне управління ризиками може зменшити вплив несприятливих факторів і підвищити здатність організації управляти можливостями та використовувати їх.

Загроза фінансовій безпеці суб'єкта господарювання - це стан того чи іншого фактора зовнішнього або внутрішнього середовища суб'єкта господарювання або інші фактори зовнішнього або внутрішнього середовища (або їх сукупність) прямо чи альтернативно чинять негативний вплив на фінансовий стан та/або фінансові інтереси суб'єкта господарювання та призводять до зниження його фінансових інтересів чи негативно впливають на фінансовий стан та/або фінансові інтереси суб'єкта господарювання, що призводить до зниження його фінансової стійкості або перешкоджає фінансовому розвитку суб'єкта господарювання.

Основними загрозами фінансовій безпеці є [29, с. 27-28]:

1. Непрозорість механізму ціноутворення на продукцію;
2. Високі трансакційні витрати, які несуть учасники ринку;
3. Велика і постійно зростаюча частка трансакційних витрат учасників ринку знижує прибутковість їх виробничо-господарської діяльності;
4. Інституційне середовище для розвитку підприємств не є досконалим;
5. Множинність підприємств, що виробляють різні види продукції;

6. Інституційні бар'єри, в тому числі незавершеність нормативно-правової бази у сфері регулювання фінансових відносин;

7. Нестабільність політичної та економічної ситуації в країні. Це призводить до затримок та неплатежів за поставлену продукцію, виконані роботи та надані послуги;

8. Недостатня інвестиційна привабливість деяких галузей. Недостатня інвестиційна привабливість галузі стримує процес залучення додаткових фінансових ресурсів у діяльність підприємств.

Фінансові ризики міжнародних компаній мають свої специфічні прояви. Основними видами фінансових ризиків для міжнародних компаній є:

1. Валютний ризик: міжнародні компанії стикаються з ризиком коливань валютних курсів. Коливання валютних курсів можуть впливати на собівартість товарів, виробничі витрати, ринкові ціни та прибутковість бізнесу. Неспроможність управляти валютним ризиком може призвести до фінансових втрат для бізнесу [24, с. 41].

2. Політичні ризики. Міжнародний бізнес також стикається з політичними ризиками, пов'язаними з політичною нестабільністю, змінами в законодавстві, політичними конфліктами та іншими подібними факторами. Політичні ризики можуть впливати на діяльність компанії, її правовий статус, систему оподаткування, відносини з партнерами та доступ до ринків [24, с. 41].

3. Ринковий ризик: міжнародні операції стикаються з ринковими ризиками, пов'язаними зі змінами попиту, конкуренції, тарифів, регуляторної політики та інших аспектів ринкової діяльності. Ринкові коливання можуть впливати на обсяги продажів, ціни, прибутковість і стратегії розвитку бізнесу [24, с. 41].

4. Кредитний ризик: міжнародні операції можуть наражатися на кредитний ризик, пов'язаний з ризиком невиконання контрагентами своїх фінансових зобов'язань або невиконання зобов'язань за кредитами та позиками. Неналежне управління кредитним ризиком може призвести до фінансових збитків і проблем з ліквідністю [7].

5. Логістичні ризики: міжнародний бізнес має справу зі складними логістичними процесами, включаючи транспортування, зберігання та доставку товарів у різних країнах. Затримки, втрата, пошкодження або крадіжка товарів можуть мати фінансовий вплив на бізнес [20, с. 10].

6. Податкові ризики: податкове законодавство є складним і відрізняється від країни до країни. Міжнародний бізнес повинен враховувати податкові вимоги та ризики, пов'язані з податковим обліком, податком на прибуток, міжнародними податковими угодами та податковими стратегіями [11].

Отже, фінансовий ризик є невід'ємною частиною підприємницької діяльності у світі міжнародного бізнесу. Фінансовий ризик виникає внаслідок небажаних змін у фінансовому стані підприємства і може мати серйозний вплив на фінансові результати та стійкість підприємства.

Фактори, що впливають на фінансовий ризик, включають економічні та політичні зміни, коливання валютних курсів, зміни в ринковій конкуренції, зміни у витратах і доходах, зміни в законодавстві та нормативних актах, а також ризики, пов'язані з погашенням кредитів та інвестицій.

Елементами фінансових ризиків у міжнародному бізнесі є втрата валового доходу, збитки від курсових різниць, знецінення активів, збільшення витрат, зниження ліквідності, проблеми з погашенням боргів і непередбачувані фінансові витрати – все це ризики, які можуть вплинути на фінансову стабільність компанії.

Управління фінансовими ризиками є ключовим питанням для міжнародного бізнесу. Це передбачає аналіз, оцінку та контроль ризиків, використання фінансових інструментів для їх зниження та розробку збалансованої стратегії управління ризиками, а також постійний моніторинг та адаптацію до мінливих ринкових умов.

1.2 Концептуальні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства міжнародного бізнесу

Управління фінансовими ризиками є одним з ключових елементів успішного управління міжнародним бізнесом. В умовах глобалізації економіки, стрімкого розвитку фінансових ринків та посилення нестабільності світової економічної системи ефективне управління фінансовими ризиками стає ключовим фактором отримання конкурентних переваг та забезпечення корпоративної стійкості.

Концептуальний підхід до управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі фокусується на виявленні, вимірюванні, контролі та управлінні різними видами ризиків, які можуть вплинути на фінансову стабільність підприємства. Основними концепціями управління фінансовими ризиками є принципи диверсифікації, мінімізації витрат, використання фінансових інструментів для зменшення схильності до ризику та створення ефективних систем моніторингу та контролю.

Одним з концептуальних підходів є використання стратегій диверсифікації для зменшення фінансового ризику. Це означає диверсифікацію активів та інвестицій між різними країнами, секторами та фінансовими інструментами. Такий підхід зменшує залежність від конкретних ринків і допомагає пом'якшити вплив несприятливих подій на фінансову стабільність компанії. Інший концептуальний підхід базується на скороченні витрат та ефективному управлінні фінансовими ризиками. Це означає впровадження стратегій оптимізації фінансових операцій, раціоналізацію бізнес-процесів та використання фінансових інструментів для зменшення витрат і мінімізації фінансових ризиків.

Крім того, управління фінансовими ризиками вимагає активного використання фінансових інструментів для зменшення впливу ризиків. Це включає в себе фінансові деривативи, страхування, опціони та інші фінансові інструменти, які можуть допомогти зменшити фінансові втрати у разі несприятливих змін на фінансових ринках.

Нарешті, успішне управління фінансовими ризиками вимагає створення ефективних систем моніторингу та контролю. Це означає постійний моніторинг ринкових умов і фінансових показників та своєчасне реагування на зміни для забезпечення фінансової стабільності компанії.

У міжнародному діловому світі концепція управління фінансовими ризиками – це комплексний підхід до виявлення, вимірювання, контролю та управління різними видами ризиків, які можуть виникати у фінансовій сфері компанії. Розглянемо докладніше кожен з цих етапів (рис.1.1) :

Рисунок 1.1 – Міжнародна концепція управління ризиками

Джерело: складено автором на основі [16; 6, 33, 14].

1. Ідентифікація ризиків. Першим кроком є визначення потенційних ризиків, які можуть вплинути на фінансову стабільність компанії. До них відносяться такі ризики, як валютні курси, процентні ставки, неплатоспроможність контрагентів, зміни в законодавстві тощо. Важливо проаналізувати всі аспекти діяльності компанії, щоб виявити потенційні джерела ризику [16, с. 118].

2. Після того, як ризики ідентифіковані, слід оцінити їх величину та вплив на фінансові показники компанії. Це передбачає вимірювання ймовірності реалізації ризику та потенційних збитків, пов'язаних з ним. Важливо мати чітку

методологію та метрики для вимірювання ризику, щоб уможливити прийняття обґрунтованих рішень [16, с. 119].

3. Контроль ризиків. Після кількісної оцінки ризиків необхідно створити систему контролю для своєчасного виявлення та реагування на зміни в середовищі ризиків. Це включає створення механізмів моніторингу, аналізу та звітності для своєчасного інформування про зміни в середовищі ризиків.

4. Управління ризиками. Наступним кроком є прийняття рішень щодо управління ризиками. Це може включати розробку та впровадження стратегій і політик, спрямованих на зниження ризиків, ребалансування портфелів активів та інвестицій, використання фінансових інструментів для зниження схильності до ризиків, а також розробку планів дій у разі настання несприятливих подій [6].

Використання стратегій диверсифікації є одним з основних концептуальних підходів до управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі. В основі цього підходу лежить принцип розподілу ризику інвестицій та активів між різними країнами, галузями та фінансовими інструментами. Основною метою диверсифікації є зменшення залежності від конкретних ринків, активів і регіонів, а також зниження впливу несприятливих подій на фінансову стабільність компанії (рис.1.2).

Основними принципами диверсифікованої інвестиційної стратегії є [17, с. 678]:

1. Розподіл портфеля активів: розподіл інвестицій та коштів між різними типами активів, такими як акції, облігації, нерухомість та сировина. Це зменшує ризик, оскільки спад в одному секторі може бути компенсований зростанням в іншому.

2. Географічна диверсифікація: передбачає розподіл інвестицій або операцій між різними країнами або регіонами. Це може зменшити вплив політичних, економічних і валютних ризиків, оскільки несприятливі події в одній країні можуть бути компенсовані сприятливими подіями в іншій.

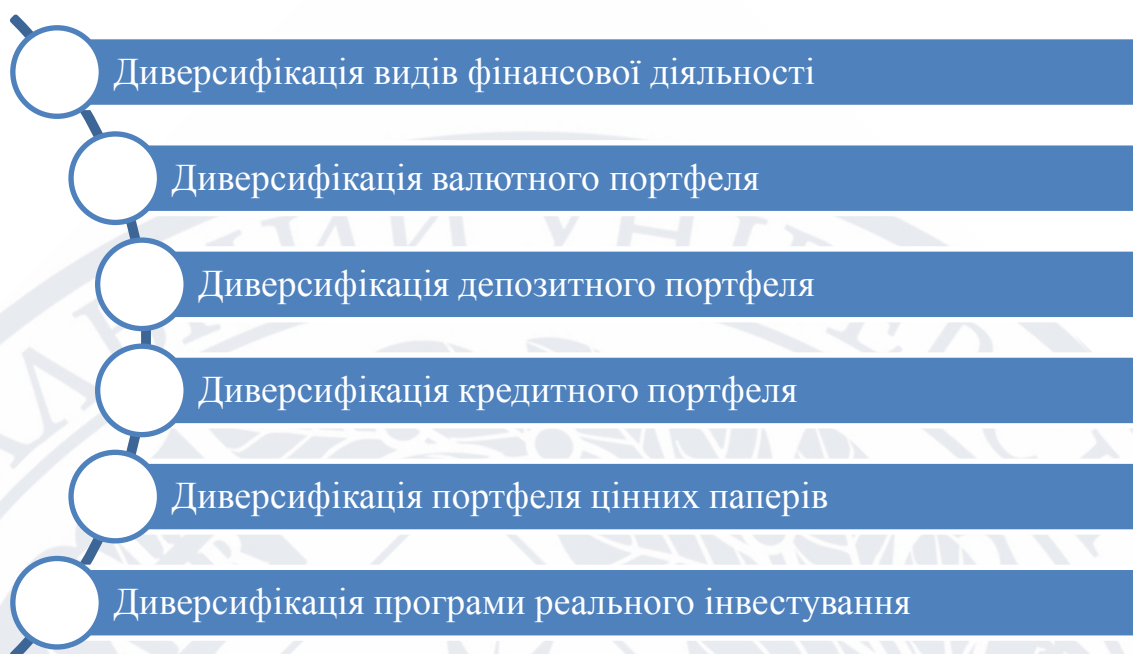

Рисунок 1.2 – Форми диверсифікації фінансових ризиків підприємства

Джерело: складено автором на основі [17, с. 678, 12].

3. Різні фінансові інструменти: компанії використовують різні фінансові інструменти, такі як деривативи, страхування та опціони, щоб зменшити ризик і захиститися від несприятливих змін на ринку. Наприклад, використання форвардних валютних контрактів може допомогти захиститися від коливань валютних курсів.

4. Розподіл ризику між бізнес-підрозділами: великі компанії можуть розподіляти ризик між різними бізнес-підрозділами. Це може допомогти зменшити вплив несприятливих подій на загальний фінансовий стан компанії, оскільки спад в одній сфері може бути компенсований зростанням в іншій.

Ключовим елементом успішної стратегії диверсифікації є аналіз ризиків та належне управління портфелем. Компанії повинні мати чітку стратегію розподілу активів і регулярно оцінювати ефективність своєї стратегії диверсифікації. Аналіз ризиків передбачає оцінку ймовірності реалізації ризиків, визначення можливих наслідків і розробку плану управління ними.

Загалом, стратегії диверсифікації є ефективним способом зниження фінансових ризиків у міжнародній торгівлі. Стратегії диверсифікації є ефективним способом зниження фінансових ризиків у міжнародній торгівлі,

дозволяючи компаніям збалансувати ризики та забезпечити більшу гнучкість і стабільність у складному глобальному середовищі.

Інший концептуальний підхід до управління фінансовими ризиками в міжнародній торгівлі полягає у зменшенні витрат та ефективному управлінні цими ризиками. Цей підхід має на меті зменшити фінансові витрати компанії та оптимізувати процес управління ризиками. Розглянемо докладніше, як цей підхід реалізується на практиці [4, с. 23]:

1. Аналіз та оцінка ризиків. Спочатку детально аналізуються ризики, з якими стикається фінансова діяльність компанії. Це передбачає ідентифікацію ризиків, визначення їх ймовірності та потенційного впливу на компанію. Оцінка ризиків допомагає визначити пріоритетність ризиків та способи управління ними [1].

2. Оптимізація фінансових процесів. Компанії повинні прагнути ефективно організувати свої фінансові процеси, щоб зменшити витрати та підвищити ефективність. Це включає автоматизацію фінансових операцій, оптимізацію бюджетування та планування, скорочення бюрократичних процедур та впровадження ефективних систем управління ризиками [35].

3. Раціональне використання фінансових інструментів. Компанії повинні активно використовувати фінансові інструменти для зменшення ризиків та витрат. Це може включати використання фінансових деривативів, таких як опціони та ф'ючерси, для хеджування від коливань цін на товари та валюту. Ефективне управління ризиками також включає використання страхування для захисту від непередбачуваних подій, таких як стихійні лиха та юридичні ризики.

4. Управління витратами та бюджетування. Ефективне управління витратами є важливим аспектом зниження фінансових ризиків. Компанії повинні ретельно аналізувати свої витрати і шукати можливості для їх скорочення та оптимізації. Також важливо встановлювати реалістичні бюджети та постійно контролювати їх виконання, щоб уникнути фінансових відхилень та перевитрат.

5. Контроль та моніторинг ризиків. Ефективне управління фінансовими ризиками вимагає постійного контролю та моніторингу ризиків. Компанія повинна мати механізми для моніторингу та своєчасного реагування на ризики. Це включає в себе регулярну звітність, аналіз ключових індикаторів ризику та розробку планів управління кризовими та надзвичайними ситуаціями [39, с. 238].

Використання такого підходу до управління фінансовими ризиками дозволить знизити витрати, підвищити ефективність і стабілізувати фінансові показники компанії. Враховуючи специфіку міжнародного бізнесу, важливо адаптувати стратегії управління ризиками до конкретних ситуацій.

Активне використання фінансових інструментів є важливою складовою ефективного управління фінансовими ризиками. Деякі з найпоширеніших фінансових інструментів, які можуть бути використані для пом'якшення наслідків ризиків, є наступними:

1. Похідні фінансові інструменти: похідні фінансові інструменти, такі як ф'ючерси, опціони, свопи та форварди, дозволяють компаніям хеджувати свої фінансові позиції від змін цін, обмінних курсів, процентних ставок та інших факторів ризику. Наприклад, опціони захищають від несприятливого руху цін, надаючи право купити або продати актив за фіксованою ціною в майбутньому [21, с. 11].

2. Страхування - це ефективний спосіб зменшити фінансові ризики. Компанії можуть укласти договір страхування, щоб захистити себе від низки ризиків, таких як пожежа, крадіжка, стихійні лиха та відповідальність перед третіми особами. За наявності страхового покриття страхова компанія компенсує збитки і таким чином зменшує фінансові втрати [28].

3. Розміщення цінних паперів. Компанії можуть інвестувати свої вільні кошти в цінні папери, такі як акції, облігації та інші фінансові інструменти. Це дозволяє їм диверсифікувати ризики та отримувати дохід від своїх інвестицій. Щоб зменшити ризик, важливо дотримуватися принципів диверсифікації та раціонального розміщення активів [38].

4. Фінансовий аналіз та прогнозування. Ефективний фінансовий аналіз та прогнозування дозволяє компаніям більш точно оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення. Аналіз таких фінансових показників, як прибутковість, ліквідність та фінансова стабільність, може допомогти виявити потенційні ризики та необхідність хеджування [9, с. 52].

5. Управління валютним ризиком. Компанії, що працюють у різних валютах, наражаються на валютний ризик через коливання валютних курсів. Для мінімізації цього ризику можна використовувати фінансові інструменти, такі як валютні форварди та опціони, або хеджування, щоб зайняти несприятливу позицію в операціях з іноземною валютою [22].

Отже, управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі вимагає комплексного та системного підходу для ефективного регулювання та захисту фінансових результатів діяльності підприємства. Концептуальний підхід до управління фінансовими ризиками включає в себе розуміння та ідентифікацію ризиків, вимірювання масштабу та впливу ризиків, розробку стратегії та політики управління ризиками, використання різних інструментів та методів для зниження ризиків, а також моніторинг та контроль виконання заходів з управління ризиками.

Загалом, ефективне управління фінансовими ризиками в міжнародній торгівлі є ключовим елементом забезпечення стабільності та успіху компанії. Розуміння концептуального підходу та його застосування може допомогти компаніям пом'якшити негативні наслідки ризиків і скористатися можливостями, які виникають у глобальному бізнес-середовищі.

Висновки до розділу 1

В рамках даного розділу кваліфікаційної роботи були розглянуті теоретико-методичні засади формування механізму управління фінансовими ризиками підприємств міжнародного бізнесу. Основною метою розділу було вивчення та аналіз різних підходів та методик управління фінансовими

ризиками, а також визначення основних принципів та елементів механізму управління цими ризиками.

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає комплексного підходу та використання різноманітних інструментів та методів. Одним з ключових елементів механізму управління є визначення фінансових ризиків, яке передбачає ідентифікацію та аналіз можливих загроз та виявлення потенційних проблем, пов'язаних зі змінними факторами, такими як коливання валютних курсів, процентні ставки, політична стабільність тощо.

Для успішного управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі важливо розробити та реалізувати ефективні стратегії та політики ризик-менеджменту. Це може включати в себе застосування хеджування, диверсифікацію портфеля, використання фінансових похідних і інших інструментів для зниження ризиків та оптимізації фінансових показників підприємства.

Крім того, успішне управління фінансовими ризиками передбачає постійний моніторинг та контроль за їх реалізацією. Це включає в себе спостереження за ринковими умовами, оцінку ефективності вжитих заходів з управління ризиками та необхідні коригування у разі потреби.

Отже, розроблення та впровадження механізму управління фінансовими ризиками підприємств міжнародного бізнесу базується на комплексному аналізі, плануванні та виконанні стратегій та політик ризик-менеджменту. Ефективне управління фінансовими ризиками дозволяє підприємствам зменшити негативний вплив ризиків та забезпечити стабільність фінансових показників, що є важливим фактором для досягнення успіху в міжнародному бізнесі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ І ОЦІНКА ВПЛИВУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

2.1 Аналіз макроекономічного прояву фінансових ризиків в Україні в умовах війни

Від початку повномасштабної війни економіка України зазнала величезних збитків у перші місяці. Втрата матеріальних активів та людського капіталу у поєднанні із складною безпековою ситуацією означає, що відновлення ВВП буде дуже повільним. Інфляція очікувано прискорилася, проте не вийшла з-під контролю. Наразі переважає очікування, що вона почне уповільнюватися з початку 2023 року. Зовнішні дисбаланси залишаються дуже великими, оскільки економіка втратила частину експортного потенціалу, а відтік капіталу зберігається в значних обсягах. Однокрокова девальвація гривні наприкінці липня мала швидкий позитивний ефект для валютного ринку, проте до кінця 2023 року може знадобитися ще кілька раундів девальвації, щоб знизити надлишковий попит на іноземну валюту. Українська економіка залишатиметься критично залежною від міжнародної фінансової допомоги протягом наступних років. Іноземні гранти й кредити будуть необхідні для фінансування видатків бюджету та поповнення резервів НБУ. Зовнішнє фінансування сягне близько \$30 млрд у 2022 році, проте його притік, імовірно, знизиться наступного року. За результатами макроекономічного огляду В. Ваврищук [4] економіка потребуватиме не менше \$20 млрд у 2023 році, щоб працювати без значних шоків. Суттєва частина такого фінансування, ймовірно, буде надана МВФ. Для цілей нашого аналізу та прогнозу ми припускаємо, що ситуація на фронті не зміниться суттєво до кінця 2023 року.

У середньостроковій перспективі динаміка зміни ВВП буде мати L-подібну форму, так як у квітні 2022 року ВВП впало на 45 % через повномасштабне вторгнення РФ. Війна призвела до практично повної зупинки економіки на території України майже на 40 %. Після того, як російську армію

вдалось відтіснити з північних територій, економіка почала поступово відновлюватись. За підрахунками економістів ВВП покращили, та наразі падіння становить 30–35 %. Проте, існує потенціал до росту ВВП завдяки нижче наведеним чинникам:

- покращенню логістики завдяки поновленню транспортування та налагодженню постачання палива, хоча й за значно вищою вартістю;

- поверненню біженців в Україну. Зворотна міграція навряд чи буде масовою, проте все ж дозволить частково відновити робочу силу у ключових секторах;

- меншій невизначеності у макроекономічних показниках. Вони все ще переважно не оптимістичні, проте наразі вже можна робити прогнози та планувати роботу бізнесу із урахуванням прийняттого рівня невизначеності.

Безперечно, бізнес на підконтрольних Україні територіях буде збільшуватись та нарощувати свої виробничі потужності, проте будь-які інвестиції у розширення виробництва є не основним напрямком покращення економіки. Капітальні інвестиції, імовірно, знизилися на 80-85 % і навряд чи суттєво відновляться, допоки не стануть зрозумілими перспективи завершення війни. Компанії будуть здійснювати лише капітальні витрати, спрямовані на підтримання наявних виробничих потужностей у робочому стані.

Розблокування морських портів може стати поштовхом для відновлення економіки, проте реалістично не варто очікувати, що росія дасть змогу експортувати будь-що, окрім зернових та олійних культур. Інші ключові для українського експорту товари, як то залізна руда, метали, продукція хімічної промисловості, й надалі мають експортуватися через західні кордони залізницею, пропускна здатність якої обмежена.

Загалом ми очікуємо, що реальний ВВП впаде на 32 % в поточному році і зросте на 4 % наступного року, якщо ситуація на фронті не зміниться докорінно. Ключові макроекономічні прогнози розглянемо у таблиці нижче (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Макроекономічні прогнози в Україні ІСУ

	2022 р.	2023 р.
Реальний ВВП (%)	(32)	4
Номінальний ВВП (млрд. дол.)	146	129
Індекс споживчих цін (%)	30	24
Гривня/Долар США (к.п.)	40	45
Баланс поточного рахунку (%ВВП)	4	0
Міжнародні резерви (млрд. дол.)	23	19
Баланс бюджету (% ВВП)	(21)	(15)
Державний борг (% ВВП)	86	99

Джерело: складено автором на основі [4].

Національний банк та уряд України намагаються вжити заходів, які в майбутньому дадуть можливість уникнути одночасного впливу всіх про інфляційних факторів, щоб інфляція не вийшла із-під контролю. На разі, політика уряду опирається на те, щоб вирівняти криву інфляції. Крива Філіпса (Phillips curve) – графік залежності між середнім рівнем інфляції в країні і рівнем безробіття. Перевага надається сценарію з довшим періодом високої інфляції, ніж коротшому. Це вважається раціональною політикою, адже дозволяє утримувати інфляційні очікування більш контрольованими. На сьогоднішній день, пояснюють прискорення інфляції такими факторами:

1. Проблема із логістикою, яка погіршилась із початком повномасштабної війни, проте такі логістичні проблеми покращились в останні місяці, їх негативний вплив зменшився, проте не зник повністю.

2. Зростання вартості енергоносіїв. Ціна пального в серпні була вищою на 68 % р/р, що підвищує вартість доставки товарів. Проте, на сьогоднішній день, ціни на пальне вже пройшли свій пік. В той же час, зростання вартості газу та електроенергії усе ще не перекладається на кінцевого споживача. Урядом не планується зміна тарифів для домогосподарств до завершення наступного опалювального сезону, тому вищі тарифи не прискорять інфляцію в наступні 12 місяці.

3. Девальвація гривні, яка, ймовірно, продовжуватиметься в наступні 12-18 місяців. Однокрокове послаблення курсу гривні до долара США наприкінці липня матиме обмежений вплив на інфляцію, оскільки таке

послаблення гривні вже значною мірою було закладено в споживчі ціни. Найбільш імовірно, вона призведе до зниження маржі імпортерів. Проте девальваційний тиск залишатиметься, тому Національному банку, ймовірно, доведеться послаблювати гривню й надалі. Здійснюючи це в кілька етапів, НБУ також намагається вирівняти інфляційну криву та тримати курсові очікування контрольованими.

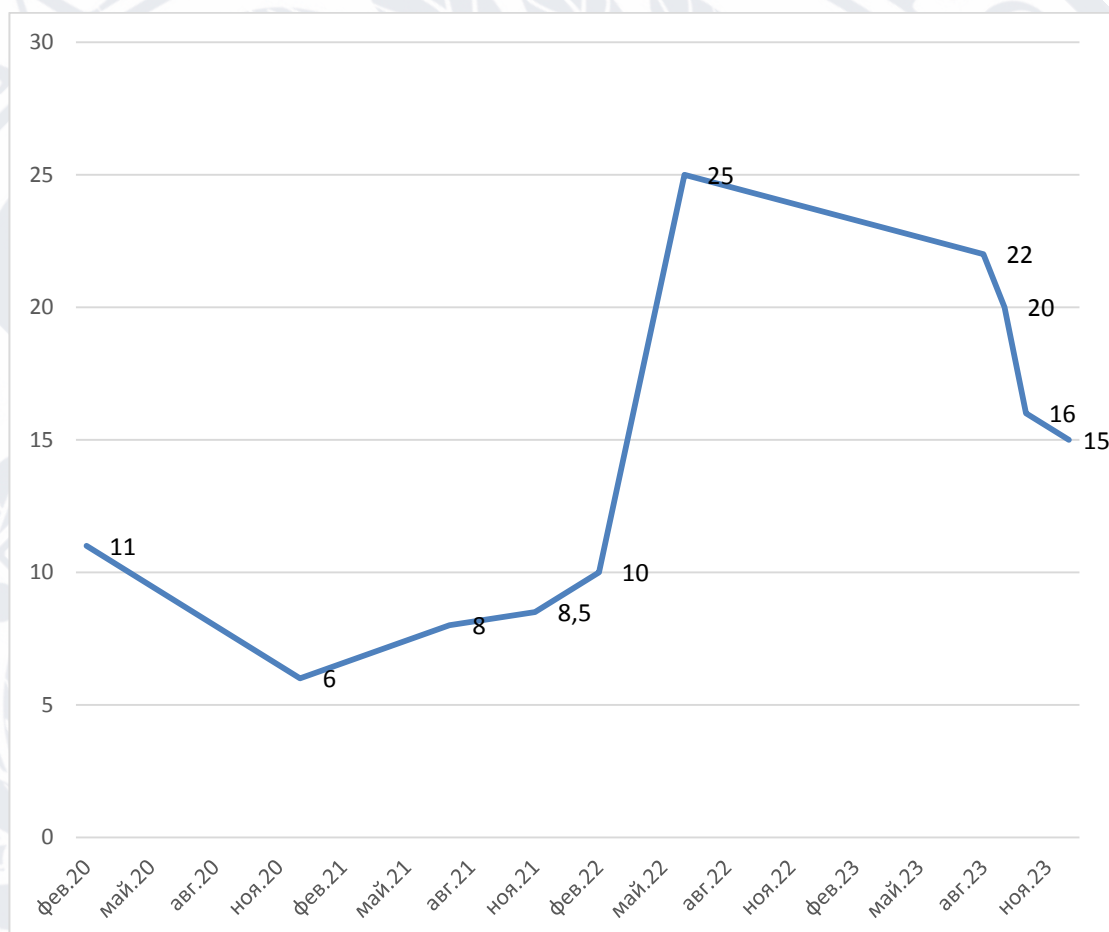

Рисунок 2.1 – Облікова ставка НБУ 2023 р., %

Джерело: складено автором на основі [23].

В умовах високої інфляції та тиску на обмінний курс наміри НБУ утримували облікову ставку на рівні 25 % щонайменше до кінця 2кв 2022 року. Більш раннє зниження ставки створило б додаткові ризики для макроекономічної стабільності, а її подальше підвищення навряд чи було б виправданим, оскільки інфляційний тренд на сьогодні загалом узгоджується на НБУ.

В Україні умови війни мають значний макроекономічний вплив і підвищують фінансові ризики для країни. Ось деякі аспекти, які слід враховувати при аналізі макроекономічного прояву фінансових ризиків в умовах війни.

Валютний ризик: Війна може спричинити значні коливання на валютному ринку. Наприклад, падіння вартості національної валюти (гривні) може збільшити вартість іноземних боргів та імпорту. Це може мати важливий вплив на бюджетні показники та зовнішньоекономічні відносини.

Інфляційний ризик: Війна може призвести до загострення інфляції через збільшення витрат на оборону та росту цін на окремі товари і послуги, особливо якщо є обмеження в постачанні та руху товарів.

Бюджетний ризик: Війна може створити тиск на бюджет через потребу військових витрат та соціальних програм. Недостатні фінансові ресурси можуть призвести до дефіциту бюджету та збільшення громадського боргу.

Ризик інвестицій та зовнішніх капіталовкладень: Війна може відлякати інвесторів і знижувати іноземні капіталовкладення в країну. Це може призвести до скорочення інвестицій у розвиток економіки та інфраструктури.

Соціальний ризик: Війна може призвести до втрати людських ресурсів, зниження зайнятості та загострення соціальних проблем. Це може призвести до збільшення витрат держави на соціальні програми та підтримку населення.

Політичний ризик: Війна може мати вплив на стабільність уряду та політичну ситуацію в країні. Політична нестабільність може створити додаткові ризики для бізнесу та інвестицій.

Для країни в умовах війни важливо розробити стратегії управління цими ризиками, включаючи збільшення резервів, диверсифікацію інвестицій та розробку планів управління фінансами в умовах нестабільності. Також, держава може приймати заходи для зменшення впливу фінансових ризиків, включаючи реформи в галузі фінансів та економіки для зміцнення стійкості в умовах війни.

Зокрема, рівень інфляції в Україні у січні 2023 року склав 26,5 % в річному вимірі. Це є надзвичайно високим показником, який свідчить про

посилення інфляційних ризиків. За прогнозами НБУ, до кінця 2023 року інфляція може прискоритися до рівня 28-30 %.

У 2023 році основні макроекономічні показники продовжують демонструвати негативну динаміку, що свідчить про збереження високих фінансових ризиків.

Фактичний обмінний курс гривні до долара США у січні 2023 року опустився до рівня близько 40 грн/\$, порівняно з 27 грн/\$ на початку 2022 року. Це означає подальше падіння національної валюти та посилення валютних ризиків в економіці України.

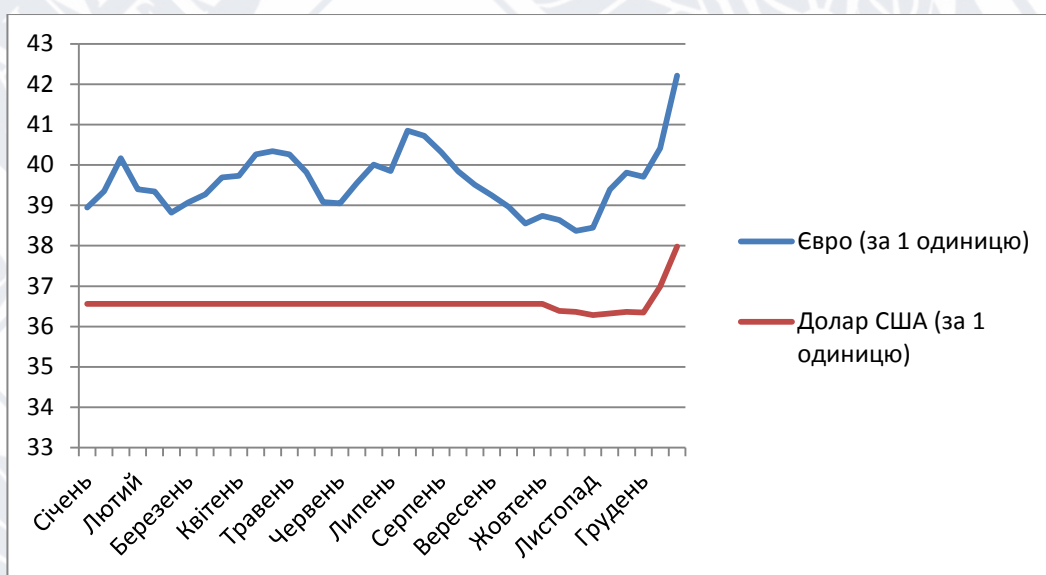

Рисунок 2.2 – Офіційний курс гривні щодо іноземних валют

Джерело: складено автором на основі [18].

За прогнозами експертів, у 2023 році гривня може девальвувати до рівня 45-50 грн/\$ через нестабільність зовнішніх та внутрішніх факторів. Відповідно, зберігатимуться підвищені валютні ризики для бізнесу та населення.

Таким чином, аналіз динаміки валютного курсу свідчить, що у 2023 році фінансові ризики в Україні залишатимуться на високому рівні через триваючу військову агресію Росії. Для мінімізації цих ризиків необхідно запроваджувати ефективні заходи валютно-курсової та грошово-кредитної політики.

За даними Міністерства фінансів України, дефіцит держбюджету за 2022 рік склав 611 млрд грн, або 15 % ВВП. Це свідчить про суттєве збільшення фіскальних ризиків.

У 2023 році очікується подальше зростання дефіциту держбюджету через продовження бойових дій та необхідність фінансування оборонних витрат. За прогнозами Мінфіну, дефіцит держбюджету у 2023 році може сягнути 650-700 млрд грн, або близько 16-18 % ВВП.

Таке значне перевищення видатків над доходами бюджету посилює фіскальні дисбаланси та підвищує ризики макрофінансової стабільності України на тлі війни. Важливим завданням є пошук джерел фінансування дефіциту та оптимізація бюджетних видатків.

Під час виступу у Верховній Раді України Міністр фінансів Сергій Марченко представив пріоритети державного бюджету на 2024 рік.

Він зазначив, що бюджет спрямований на зміцнення оборони, захист населення, підтримку ветеранів, підвищення соціальних стандартів та відновлення економіки. Бюджет враховує основні напрями майбутньої Української доктрини Президента.

Видатки на безпеку та оборону залишаться не меншими, ніж у 2023 році. Також передбачені інвестиції у власне виробництво озброєння та технологічне оновлення Збройних Сил.

Запланована індексація пенсій та підвищення зарплат вчителів. Для підтримки ветеранів виділено удвічі більше коштів, ніж торік. Також будуть профінансовані програми допомоги бізнесу.

Основні цифри бюджету:

Доходи - 1 трлн 768 млрд грн

Видатки - 3 трлн 355 млрд грн

Дефіцит - 1 трлн 571,5 млрд грн

Найбільше коштів спрямовується на сектор оборони та безпеки - 1 трлн 692,6 млрд грн.

Також значні суми виділено на соціальний захист, охорону здоров'я, освіту та інші галузі.

Державні запозичення становитимуть 2 трлн 132 млрд грн. Погашення боргу заплановано в обсязі 627 млрд грн.

Загалом бюджет спрямований на пріоритети оборони, соціального захисту та відновлення економіки в умовах війни.

Початок війни негативно позначився на обсягах кредитування реального сектору економіки в Україні. За даними НБУ, за 2022 рік кредитний портфель для бізнесу скоротився на 5,6 % (129,5 млрд грн) через зростання кредитних ризиків.

У 2023 році очікується подальше уповільнення темпів кредитування через високу невизначеність та ризики для бізнесу в умовах війни. За прогнозами НБУ, приріст кредитного портфеля для корпоративного сектору в 2023 році може скласти 0-5 %.

Звуження кредитування реального сектору економіки обмежує можливості для розвитку та інвестицій бізнесу, що негативно позначається на економічній активності та підвищує фінансові ризики в країні. Пом'якшення монетарної політики та підтримка банківського кредитування є важливими заходами для стимулювання економіки України в умовах війни.

У 2023 році очікується подальше погіршення ситуації з платіжним балансом через скорочення експорту та іноземних інвестицій в умовах воєнних дій. За оцінками НБУ, дефіцит платіжного балансу в 2023 році може становитиме близько 20 млрд доларів США.

Дефіцит платіжного балансу посилює тиск на валютний курс, збільшує зовнішній борг країни та створює загрози макрофінансовій стабільності. Тому відновлення збалансованості платіжного балансу є одним з пріоритетних завдань економічної політики України на період після війни.

2.2 Оцінка впливу ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Невід'ємним моментом діяльності будь-якого підприємства у ринковій економіці є ризики, які суттєво підвищуються з переходом країни до ринкової економіки. Фінансові ризики відіграють найбільшу роль та мають найбільший вплив на діяльність підприємства, оскільки ставлять під загрозу подальшу успішну діяльність підприємства.

Особливість фінансових ризиків полягає у тому, що вони є наслідком діяльності між суб'єктами ризику, їх властивість закладається в тому, що вони постійно змінюються і є суто індивідуальними та характерними лише даному суб'єкту господарської діяльності.

На основі фінансової звітності підприємства ТОВ «ЕЛІТДАХ» розглянемо та проаналізуємо фінансові ризики, які на сьогоднішній день супроводжують підприємство. Підприємство займається виробництвом металевих дверей, вікон, кування, пресування, штампування, механічне оброблення металевих виробів [10].

Для оцінки впливу ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ» необхідно провести аналіз різноманітних факторів, які можуть вплинути на компанію. Для цього можна використовувати матрицю SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) або провести аналіз PESTEL (Political, Economic, Social, Technological, Environmental, Legal), який дозволяє визначити зовнішні фактори впливу.

SWOT-аналіз (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) допоможе визначити внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ». Варто врахувати, що SWOT-аналіз завжди є суб'єктивним і може варіюватися в залежності від контексту та перспектив підприємства. Ось приклад SWOT-аналізу для ТОВ «ЕЛІТДАХ» (див. табл. 2.2). SWOT-аналіз допомагає підприємству визначити свої переваги, слабкі сторони, можливості та загрози, що створює фундамент для розробки стратегії, спрямованої на максимізацію переваг та мінімізацію негативних впливів. У результаті аналізу, ТОВ «ЕЛІТДАХ» може розробити дієві стратегії, спрямовані на збереження та

розвиток сильних сторін, покращення слабких сторін, використання можливостей та зменшення загроз.

Таблиця 2.2 – SWOT-аналіз ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<p>Досвідчена та висококваліфікована команда управління. Висока якість продукції. Стабільна база постійних клієнтів. Ефективна система логістики та постачання.</p>	<p>Залежність від обмеженого асортименту продукції. Обмежена географічна присутність та низька міжнародна експансія. Висока конкуренція на внутрішньому ринку. Наявність потенційних проблем з управлінням ресурсами та виробництвом.</p>
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<p>Розширення асортименту продукції для вивчення нових ринків та цільових аудиторій. Виходження на міжнародні ринки для розширення географічного охоплення. Використання нових технологій для оптимізації виробництва та автоматизації процесів. Розвиток корпоративного соціального відповідального бізнесу (CSR)</p>	<p>Політичні та регуляторні ризики, такі як зміни в законодавстві та податках. Економічні ризики, зокрема можливість економічного спаду та інфляції. Зміни у споживчих уподобаннях та попиті на ринку. Збільшена конкуренція в сфері продажу продукції</p>

Аналіз PEST допомагає визначити вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства ТОВ «ЕЛІТДАХ». PEST включає шість ключових категорій зовнішніх факторів: політичні, економічні, соціокультурні, технологічні, екологічні та правові. Ось приклад аналізу PEST для ТОВ «ЕЛІТДАХ» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – PEST-аналіз ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Політичні фактори	Соціокультурні фактори
<p>Законодавство і регуляторні норми: Зміни в політиці та законодавстві можуть впливати на оподаткування, торгівлю та інші аспекти бізнесу. Політична стабільність: Нестабільність у політичному середовищі може створити невизначеність для бізнесу. Економічні фактори: Економічний спад: Зменшення економічної активності може вплинути на попит на продукцію або послуги. Валютний курс і інфляція: Зміни в обмінному курсі та рівень інфляції можуть впливати на вартість імпорту та споживчі ціни.</p>	<p>Зміни в споживчих уподобаннях: Потреби і уподобання споживачів можуть змінюватися з часом і впливати на попит. Демографічні зміни: Зміни в розміщенні населення та структурі населення можуть вплинути на ринок.</p>

Технологічні фактори	Екологічні фактори:
Інновації та технологічний прогрес: Використання нових технологій може поліпшити ефективність виробництва та конкурентоспроможність.	Екологічні вимоги та стандарти: Зміни в екологічних нормативах можуть вимагати адаптації підприємства до більш природоохоронних практик

Джерело: складено автором.

Аналіз PEST допомагає ідентифікувати ключові фактори, які можуть створювати можливості чи загрози для бізнесу. На основі цього аналізу ТОВ «ЕЛІТДАХ» може розробити стратегію, яка враховуватиме ці фактори та допоможе підприємству адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Ідентифікація ризиків на підприємстві ТОВ «ЕЛІДІТДАХ» - це важливий етап в управлінні ризиками та забезпеченні стійкості бізнесу. Для ефективної ідентифікації ризиків, рекомендується провести аудит та оцінку різних аспектів діяльності підприємства. Ось кілька можливих ризикових факторів, які можуть впливати на ТОВ «ЕЛІДІТДАХ»:

1. Ринковий ризик:

- Зміни в попиті на продукцію або послуги підприємства.
- Зміни цін на ринку або конкуренція з іншими компаніями.

2. Фінансовий ризик:

- Збитки від валютних коливань, якщо підприємство має зовнішньоекономічні операції.
- Ризик зростання процентних ставок, який може позначитися на витратах на кредити та позики.

- Кредитний ризик, пов'язаний із спроможністю погашення боргів.

3. Операційний ризик:

- Технічні або технологічні проблеми, які можуть призвести до припинення виробництва або зниження якості продукції.
- Ризик збитків внаслідок природних катастроф або надзвичайних ситуацій.

4. Ланцюжок постачань і логістичний ризик:

- Проблеми у постачанні сировини або інших необхідних ресурсів.-
Порушення логістичних ланцюжків, що можуть призвести до затримок у поставках або втрат товарів.

5. Політичний та регуляторний ризик:

- Зміни в законодавстві, що можуть впливати на бізнес (наприклад, податкові закони, екологічні стандарти).

- Політична нестабільність або зміни в урядовій політиці.

6. Ризик управління:

- Недостатня кваліфікація або нестабільність персоналу.

- Проблеми у внутрішньому управлінні, корупція або інші фактори, що можуть впливати на ефективність управління.

7. Екологічний ризик:

- Зміни в екологічних нормах та стандартах, які можуть вимагати інвестицій в екологічні ініціативи.

8. Соціальний ризик:

- Репутаційний ризик, пов'язаний з негативними подіями або відгуками споживачів.

- Ризики в сфері корпоративної відповідальності та відносинами зі співробітниками.

Після ідентифікації ризиків слід провести оцінку їх важливості, розробити стратегії управління цими ризиками та постійно моніторити ситуацію для забезпечення стійкості та успішності бізнесу ТОВ "ЕЛІТДАХ".

Для надання економічної оцінки підприємства потрібно скористатись такими формами фінансової звітності, як форма № 1 «Баланс» та форма № 2 «Звіт про фінансові результати».

Для визначення обсягу ресурсів підприємства та дати їм коротку характеристику об'єднаємо потрібні показники у табл. 2.4.

Розглянемо абсолютне та відносне відхилення по вищевказаних показниках, що дозволить детальніше проаналізувати фінансово-економічну діяльність підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.4 – Показники діяльності ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника, тис. грн	Роки		
		2020	2021	2022
1	2	3	4	5
2	Основні засоби	232,8	442,2	292,3
3	Оборотні активи	12 984,4	20 658,2	50 860,9
4	Власний капітал	1 194,6	1 910,7	-
5	Дохід (виручка) від реалізації продукції (послуг)	65 251,0	96 162,9	113 910,6
6	Собівартість реалізованої продукції	57 915,0	87 725,4	118 551,8
7	Чистий прибуток (збиток)	358,1	716,0	2 897,3
8	Рентабельність, %	0,5	0,75	2,42

Джерело: складено автором на основі Додатку А,Б,В

Таблиця 2.5 – Динаміка показників діяльності ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника, тис. грн	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення
		2021-2020 рр.	2021-2020 рр.	2022-2021 рр.	2022-2021 рр.
1	2	3	4	5	6
2	Основні засоби	189	209,4	66	149,9
3	Оборотні активи	159	7 673,8	246	30 202,7
4	Власний капітал	159	716,1	-	-
5	Дохід (виручка) від реалізації продукції (послуг)	147	30 911,9	118	17 747,7
6	Собівартість реалізованої продукції	151	29 810,4	135	30 826,4
7	Чистий прибуток (збиток)	-199	357,9	404	2 181,3

Джерело: складено автором на основі Додатку А,Б,В

Динаміка зменшення частки основних засобів протягом періоду з 2021–2022 рр. є позитивною в умовах стабільного або зростаючого обсягу виробництва та свідчить про підлаштування підприємства під зниження місткості ринку, кризові процеси. У період з 2022–2020 рр. можемо спостерігати підвищення показника оборотних активів, що є доволі позитивним показником. Позитивна динаміка гарно впливає на розвиток підприємства.

Зростання даного коефіцієнта свідчить про підвищення фінансової незалежності та зниження ризику фінансових вкладень.

У період з 2022–2020 рр. спостерігаємо поступове збільшення показника доходу від реалізації продукції, що свідчить про позитивний розвиток підприємства.

У період 2022–2020 рр. можемо спостерігати поступове значне зростання показника чистого прибутку, а саме на 357,9 тис. грн у період 2021–2020 рр. та на 2181,3 тис. грн у період з 2022 по 2021 рр. .

Рентабельність підприємства у період з 2020–2022 рр. є показником який стабільно зростає, це означає, що підприємство працює успішно.

Для успішного аналізу фінансових ризиків підприємства, проаналізуємо такі економічні показники, які характеризують ефективність використання фінансових коштів та включають у себе коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, рентабельність інвестицій (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники використання фінансових коштів на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника	Роки		
		2020	2021	2022
1	2	3	4	5
1	Оборотність активів	4,7	4,5	2,2
2	Тривалість одного обороту, днів	76,6	80	163,6
3	Рентабельність інвестицій, %	12,7	9,6	4,1

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

Розрахувати рентабельність інвестицій у 2022 році неможливо, адже у 2022 році ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Розглянемо абсолютне та відносне відхилення по вищевказаних показниках, що дозволить детальніше проаналізувати фінансово-економічну діяльність підприємства (табл. 2.7).

В теорії, позитивним вважається збільшення показника оборотності активів, оскільки це означає, що підприємство ефективно використовує наявні в його розпорядженні активи. У період з 2020 по 2021 роки можемо спостерігати

незначне зменшення даного показника, що є в межах допустимого коливання. Проте вже в 2022 році можемо спостерігати досить суттєве зменшення даного показника на 51,1 відсотка. Це пояснюється повномасштабним вторгненням РФ на територію України на початку року, у лютому 2022 року. У цьому періоді економіка України стала на паузу та на певний час зупинила свою роботу.

Таблиця 2.7 – Відхилення показників діяльності підприємства ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення
		2021-2020 рр.	2021-2020 рр.	2022-2021 рр.	2022-2021 рр.
1	2	3	4	5	6
1	Оборотність активів	(4,3)	(0,2)	(51,1)	(2,3)
2	Тривалість одного обороту, днів	4,4	3,4	104,5	83,6
3	Рентабельність інвестицій, %	(24,4)	(3,1)	(57,3)	(5,5)

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

Бажаним є зниження показника тривалості одного обороту активів протягом періоду дослідження. Проте, можемо спостерігати максимальне підвищення даного показника саме у період з 2022 по 2021 роки, а саме на 83,6 днів. У той же період рентабельність інвестицій суттєво знизилась. Це означає, що підприємство не мало змоги раціонально використовувати свої активи та інвестиції.

Наступним показником, який ми розглянемо є показник, ліквідності, який характеризує здатність фірми виконувати свої поточні (короткострокові) зобов'язання за рахунок поточних активів (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Аналіз показника ліквідності на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника, тис. грн	Роки		
		2020	2021	2022
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,7	1,7	2,9

Джерело: складено автором на основі Додатку А,Б,В

Розглянемо абсолютне та відносне відхилення по вищевказаних показниках, що дозволить детальніше проаналізувати фінансово-економічну діяльність підприємства (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Відхилення показника ліквідності на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника, тис. грн	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення
		2021-2020 рр.	2021-2020 рр.	2022-2021 рр.	2022-2021 рр.
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	242	1	170	1,2

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

Ліквідність підприємства – це його спроможність забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, завдяки збалансованості між строками та сумами погашення розміщених активів і строками та сумами виконання зобов'язань, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів. З метою підтримання ліквідності підприємство повинно мати певний резерв коштів для виконання непередбачених зобов'язань, які можуть бути обумовлені як змінами стану грошового ринку, так і фінансовим станом клієнтів або партнерів. Динаміку коефіцієнту абсолютної ліквідності наведено на рис. 2.3.

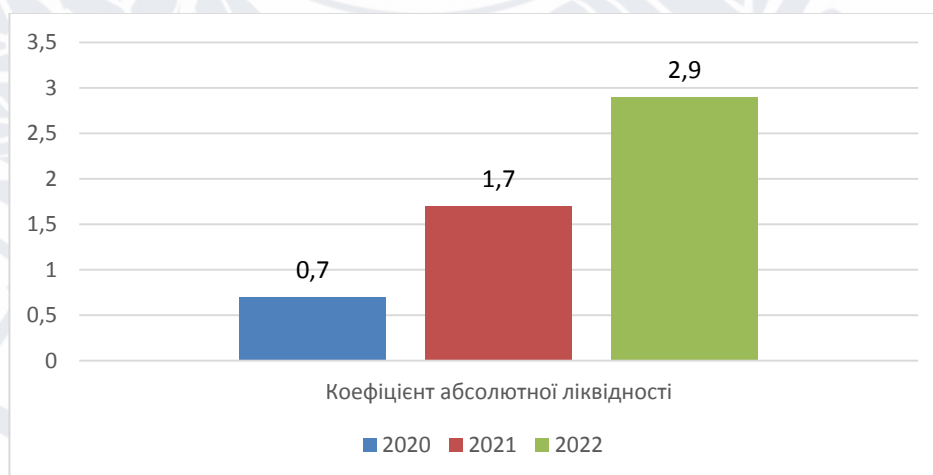

Рисунок 2.3 – Коефіцієнт абсолютної ліквідності у період з 2020–2022 рр.

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

У 2022 та 2021 роках спостерігаємо, що значення коефіцієнта значно перевищує 1, то можна зробити висновок, що підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам навіть в умовах повномасштабної війни. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним.

Також важливим показником, який характеризує фінансову діяльність підприємства є платоспроможність підприємства – це здатність виконувати свої короткострокові та довгострокові зобов'язання за рахунок власних активів. Цей показник вимірює рівень фінансового ризику, тобто ймовірність банкрутства підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Аналіз платоспроможності підприємства ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період з 2020–2022 рр.

№	Назва показника	Роки		
		2020	2021	2022
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт фінансової автономії	0,08	0,09	0,08
2	Коефіцієнт фінансової залежності	11,4	11,4	11,3
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,4	0,7	0,9
4	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,9	0,9	0,9
5	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	10,4	10,04	10,3
6	Поточна платоспроможність, тис. грн	718,2	2348,6	10098,0

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

Можемо зробити висновок, що не дивлячись на повномасштабну війну в країні, підприємство намагається розвиватись та збільшувати обсяги виробництва, що є гарною перспективою. Підприємство, не дивлячись ні на що є платоспроможним та успішним.

Наступним етапом аналізу підприємства є аналіз такого показника, як прибуток від реалізації - визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції (без врахування податку на додану вартість і акцизного збору) та повною собівартістю продукції (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Прибуток від реалізації продукції на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період 2020–2022 рр.

№	Назва показника, тис. грн	Роки		
		2020	2021	2022
1	2	3	4	5
1	Прибуток від реалізації	1,12	1,09	0,96

Джерело: складено автором на основі Додатку А,Б,В

У табл. 2.12. визначимо відхилення показника прибутку від реалізації, значення вказує на частку виручки компанії, яка залишається після вирахування всіх витрат за поточний період. Також значення дозволяє приблизно спрогнозувати, на скільки зросте чистий прибуток компанії при підвищенні рівня збуту на гривню. На жаль, можемо спостерігати зниження даного показника у період з 2020–2022 рр. Це цілком раціонально обґрунтовано повномасштабним вторгненням РФ на територію України у лютому 2022 року, в результаті чого зменшилось виробництво та реалізація продукції.

Таблиця 2.12 – Відхилення по прибутку від реалізації продукції на підприємстві ТОВ «ЕЛІТДАХ» у період 2020–2022 рр.

№	Назва показника, тис. грн	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення (%)	Абсолютне відхилення
		2021-2020 рр.	2021-2020 рр.	2022-2021 рр.	2022-2021 рр.
1	2	3	4	5	6
1	Прибуток від реалізації	97	(0,03)	(13)	(0,13)

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

Власника підприємства цікавить не тільки проблема підвищення ефективності діяльності підприємства, а й зростання вартості й капіталізації бізнесу, за якою ціною, у разі потреби, його можна продати. Також, важливим питанням у діяльності та розвитку підприємства є виявлення усіх ризиків, у тому числі фінансових. Відповідь на це питання можна отримати, здійснюючи оцінку підприємства паралельно з розрахунками ефективності його діяльності. Динаміка зростання вартості підприємства опосередковано відображає зростання ефективності його функціонування, оскільки зростання вартості

підприємства може відбуватися за рахунок, у тому числі й реінвестованого прибутку, дії чинників нематеріального характеру, які не піддаються вартісній оцінці у складі витрат періоду.

2.3 Аналіз фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Аналіз ризиків має важливе значення для ефективного управління ризиками будь-якого підприємства. Варто зазначити, що галузь виробництва металопродукції, частиною якої є ТОВ «ЕЛІТДА», має низку специфічних ризиків, які необхідно дослідити, щоб налагодити ефективне виробництво за рахунок мінімізації ризиків.

Виокремимо ризики ТОВ «ЕЛІТДАХ»:

1. Ризик посиленої конкуренції, через появу на внутрішньому ринку новостворених компаній із високим потенціалом розвитку.

Наслідки ризику: потенційна втрата сегменту цільової аудиторії через застарілість продукції та обмежений асортимент.

Фактори впливу на цей ризик включають:

- а) Відмова від традиційних каналів збуту через триваючу війну в Україні;
- б) Зниження купівельної спроможності населення, що призводить до скорочення продажів продукції на внутрішньому ринку;
- в) Швидка зміна тенденцій у архітектурному дизайні та вподобань щодо виробів з металу (двері тощо);

Інструменти або заходи пом'якшення наслідків:

- а) Модернізація застарілого обладнання та устаткування для забезпечення технологічної відповідності;
- б) Диверсифікація продуктового портфелю за рахунок різноманітних металевих дверей, вікон, кування, пресування, штампування та механічної обробки металевих виробів;
- в) Підвищення довіри до бренду;

г) Контроль та моніторинг динаміки ринкових цін, суворий контроль якості продукції та формування надійної маркетингової стратегії сталого розвитку.

2. Ризик зростання собівартості виробництва за рахунок зростання цін на сировину та енергоресурси.

Результат або наслідок ризику: виснаження запасів металу, що призведе до зростання цін на метал, збільшення собівартості продукції, надмірних грошових витрат, пов'язаних із заміною матеріалів, зниження обсягів реалізації продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Фактори, що впливають на цей ризик, включають:

- Продовження експорту металу на зовнішні ринки.
- Скорочення джерел сировини через неконтрольований видобуток.
- Глобальна ескалація попиту на метал.
- Тривалий період відновлення вартості металургійної сировини.
- Відсутність державних обмежень на експорт необробленого металу.
- Постачання неякісного або непридатного металу та додаткової сировини.
- Коливання цін на додаткову сировину (сезонні коливання цін).
- Стрімке зростання цін на електроенергію.

Інструменти або заходи пом'якшення наслідків:

- Створення значних запасів, можливо, шляхом створення власного металопереробного заводу.
- Диверсифікація постачальників металу та джерел сировини.
- Впровадження безвідходних та ресурс ефективних технологій виробництва.
- Запровадження штрафних санкцій та компенсаційних заходів за постачання неякісної сировини, включення таких пунктів до контрактів та специфікацій.

- Зменшення споживання електроенергії шляхом заміни більш енергоефективного обладнання та встановлення системи моніторингу та контролю за використанням електроенергії.

3. Ризик реалізації та логістичної системи.

Наслідки та результати ризику: несвоєчасна доставка металопродукції клієнтам, потенційне псування продукції на складі, фінансові втрати під час реалізації продукції, проблеми у співпраці з партнерами протягом усього процесу продажу.

Фактори, безпосередньо пов'язані з ризиком, включають:

- Неправильні практики зберігання на складі.
- Пошкодження металопродукції під час транспортування, за яке повну відповідальність несе продавець.
- Складнощі при укладанні договорів на перевезення металопродукції та розподілі відповідальності між виробником, перевізником і покупцем.
- Неоптимальна робота в різних сегментах ринку збуту.
- Неправильні рішення щодо таргетування аудиторії.
- Недосконалі умови продажів.
- Помилки в маркетингових дослідженнях.
- Неправильна організація процесу продажу.
- Несвоєчасне виконання зобов'язань партнерами.

Інструменти або заходи зниження ризиків включають:

- Впровадження механізмів самострахування.
- Запровадження штрафних санкцій за невиконання зобов'язань.
- Ретельний моніторинг збутових мереж та маркетингової діяльності.
- Диверсифікація ринків збуту.
- Розробка та просування надійної торговельної моделі.

4. Виробничий ризик

Наслідки: потенційне банкрутство підприємства через зупинку виробництва та збільшення матеріальних і фінансових витрат.

Фактори, що безпосередньо впливають на ризик

- Зменшення запланованих обсягів виробництва та реалізації продукції через зниження продуктивності праці, втрати робочого часу, простої обладнання, дефіцит матеріалів, що призводить до збільшення відсотку браку.

- Збільшення матеріальних витрат через неефективне використання матеріалів, сировини, палива, збільшення транспортних витрат.

- Виробництво металопродукції з невідповідними фізико-механічними характеристиками.

- Вихід з ладу обладнання, що потребує тривалого ремонту.

- Виробництво неякісної металопродукції, що призведе до збільшення браку у виробництві металопродукції на 0,5 % порівняно з попереднім роком.

- Пошкодження продукції через низьку кваліфікацію складських працівників та водіїв.

Інструменти або заходи зниження ризику включають

- Закупівля більш якісної сировини та напівфабрикатів.

- Впровадження заходів щодо повторного використання бракованої продукції для збереження цілісності транспортування готової продукції.

- Проведення тренінгів для ключового персоналу.

Для пошуку інструментарію зниження фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ» визначимо конкретні фінансові ризики компанії. Основні фінансові інструменти, які використовує ТОВ «ЕЛІТДАХ», включають короткострокові кредити банків, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, кредити та позики, а також грошові кошти та їх еквіваленти.

Перераховані фінансові зобов'язання в основному слугують для фінансування поточної діяльності компанії. Крім того, компанія використовує різні інші фінансові інструменти, включаючи торгіву дебіторську та торгіву кредиторську заборгованість, які безпосередньо пов'язані з операційною діяльністю.

Розроблена далі програма управління фінансовими ризиками, що потенційно може бути впровадженою у діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ», покликана пом'якшити вплив невизначеності та неефективності українського фінансового

ринку, з особливим акцентом на мінімізацію потенційного негативного впливу на фінансовий стан підприємства. Управління цими ризиками належить до компетенції фінансового відділу всередині організаційної структури підприємства. Основними фінансовими ризиками для ТОВ «ЕЛІТДАХ» можна вважати: ризик ліквідності, процентний ризик, валютний ризик, інфляційний ризик, кредитний ризик, ризик достатності капіталу.

1. Процентний ризик. Потенційний вплив коливань ринкових процентних ставок на підприємство пов'язаний, головним чином, з кредитами зі змінними процентними ставками. Протягом 2019-2022 років ТОВ «ЕЛІТДАХ» користувалася кредитами та позиками з фіксованою процентною ставкою, що виключає вплив процентного ризику на її діяльність.

2. Кредитний ризик.

Кредитний ризик – це потенційний фінансовий збиток, який може понести компанія у випадку невиконання клієнтом або контрагентом своїх договірних зобов'язань, пов'язаних з фінансовими інструментами. Основним джерелом кредитного ризику для компанії є дебіторська заборгованість клієнтів. Зареєстрована вартість фінансових активів відображає найвищий рівень кредитного ризику. У табл. 2.13 представлено максимальний рівень кредитного ризику станом на 2022 рік.

Таблиця 2.13 – Динаміка дебіторської заборгованості та грошових коштів ТОВ «ЕЛІТДАХ» протягом 2020-2022 рр.

Показник	2020	2021	2022
Дебіторська заборгованість за товари, продукцію, роботи, послуги	3 504,5	4 564,4	6 974,8
Гроші та їх еквіваленти	718,2	2 348,:	10 098,0
Разом	4 222,7	4 564,4	17 072,8

Джерело: складено автором на основі Додатку А, Б, В

Основний підхід, прийнятий компанією для управління кредитним ризиком, пов'язаним з грошовими коштами та їх еквівалентами в балансі, полягає у впровадженні політики розподілу коштів між кількома банками з високим кредитним рейтингом. У випадку кредитного ризику, пов'язаного з

дебіторською заборгованістю, компанія застосовує встановлену кредитну політику та встановлює кредитні ліміти, здійснюючи регулярний моніторинг кредитного ризику.

Кредитний ризик, пов'язаний з ТОВ «ЕЛІТДАХ», обмежується обліковою вартістю дебіторської заборгованості та грошей та їх еквівалентів. Аналіз наявної інформації свідчить про відсутність суттєвого ризику втрат компанії, за винятком раніше визнаних збитків від зменшення корисності активів. Стверджується, що потенційні збитки для ТОВ «ЕЛІТДАХ» внаслідок кредитного ризику не вважаються суттєвими в контексті діяльності компанії. Це твердження є особливо очевидним у 2022 році, коли грошові кошти та їх еквіваленти компанії помітно перевищили дебіторську заборгованість, що свідчить про зниження кредитного ризику.

3. Ризик ліквідності. Ризик ліквідності пов'язаний з потенційною проблемою, з якою компанія може зіткнутися при виконанні своїх фінансових зобов'язань, розрахунки за якими здійснюються грошовими коштами або альтернативними фінансовими активами. Компанії застосовують підхід до управління ліквідністю, згідно з яким пріоритетом є забезпечення постійного достатнього рівня ліквідності для своєчасного виконання фінансових зобов'язань за різних умов, з метою запобігання значним збиткам або шкоді репутації компанії.

Показник ліквідності значно перевищує нормативні протягом 2020-2022 рр., а також спостерігається динаміка зростання показника абсолютної ліквідності. Загалом це вказує, що ТОВ «ЕЛІТДАХ» має ліквідні активи для виконання зобов'язань, за якими настають терміни погашення, а отже ризик ліквідності відсутній.

4. Ризик достатності капіталу. ТОВ «ЕЛІТДАХ» розглядає як позиковий, так і власний капітал як фундаментальні основи для формування капіталу. Метою підприємства в управлінні капіталом є забезпечення стійкої операційної життєздатності, сприяння генеруванню прибутку та забезпечення фінансування операційних потреб, капітальних витрат та стратегій розвитку.

Керівництво регулярно аналізує структуру капіталу, за необхідності вносячи корективи в політику та цілі управління капіталом відповідно до поточної операційної ситуації, ринкових очікувань та стратегій розвитку.

У період з 2020 по 2022 рік компанія мала позитивну динаміку власного капіталу, що пояснюється щорічним стабільним зростанням нерозподіленого прибутку.

Загалом керівництву ТОВ «ЕЛІТДАХ» додатково пропонується вжити заходів, спрямованих на перерозподіл нерозподіленого прибутку, зокрема винести це питання на загальні збори акціонерів, спрямувати частину прибутку на збільшення статутного капіталу, а також створити резервний фонд з обов'язковим щорічним відрахуванням певного відсотка від чистого прибутку. Розмір цього резервного фонду має становити не менше 25 % статутного капіталу та не менше 5 % чистого прибутку.

Контроль за обсягом позикового капіталу має вирішальне значення, а його використання має бути обмеженим. Для зниження ризику перевищення та використання позикових коштів рекомендується розробляти та впроваджувати внутрішні фінансові стандарти при розробці фінансових програм або заходів. Внутрішні фінансові нормативи можуть охоплювати такі аспекти, як максимальний розмір позикових коштів, що використовуються у виробничо-господарській діяльності, максимальний розмір комерційного або споживчого кредиту, що надається одному клієнту, та мінімальна потреба у високоліквідних активах.

5. Валютний ризик.

Валютний ризик, притаманний діяльності ТОВ «ЕЛІТДАХ», полягає у можливості виникнення збитків, пов'язаних з непогашеними рахунками в іноземній валюті, чутливими до несприятливих змін обмінних курсів. Схильність компанії до валютних ризиків пов'язана, зокрема, з коливаннями обмінного курсу гривні по відношенню до євро та долара США. Ці валюти відіграють значну роль в операціях компанії, оскільки деякі фінансові інструменти деноміновані в них.

Слід зазначити, що ТОВ «ЕЛІТДАХ» не здійснював жодних операцій хеджування для зменшення цих валютних ризиків. Отже, основний підхід до управління валютним ризиком компанії полягає в обмеженні відкритих валютних позицій до рівня, який вважається прийнятним. Чутливість прибутку компанії до оподаткування до потенційних змін валютного курсу, за умови незмінності всіх інших змінних, демонструє зменшення впливу з роками (табл. 2.14)

Таблиця 2.14 – Чутливість прибутку до оподаткування ТОВ «ЕЛІТДАХ» до вірогідної зміни обмінного курсу протягом 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Темп приросту	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Курс USD станом на 31.12	28,5	27,4	40,8	-3,9	48,9
Зміна обмінного курсу, %					
а) зростання обмінного курсу USD	10	13	14	30,0	7,7
б) зниження обмінного курсу USD	-10	-15	-16	50,0	6,7
Вплив на прибуток до курсу оподаткування, тис. грн					
а) зростання обмінного курсу USD	-10,8	-9,6	-18,7	-11,1	94,8
б) зниження обмінного курсу USD	13,2	14,7	12	11,4	-18,4

Джерело: складено автором

Отже, бачимо, що у ТОВ «ЕЛІТДАХ» щороку зростає валютний ризик і з кожним роком збільшується і може стати критичним для оперативної діяльності підприємства. Зокрема, актуальним варіантом для підприємства може стати методика – хеджування валютного ризику.

Висновки до розділу 2

У даному розділі було проаналізовано макроекономічний прояв фінансових ризиків в Україні в умовах війни. Визначено, що з початку війни відбулися наступні зміни: втрата матеріальних активів та людського капіталу, падіння валового внутрішнього продукту, значне зростання рівня інфляції. Перелічені показники мають негативний вплив на динаміку розвитку та відновлення економіки України. Макроекономічні прогнози в Україні вказують на подальше зростання рівня реального ВВП, зростання валютних курсів, падіння індексу споживчих цін та зростання державного боргу. Основними

факторами впливу на зростання інфляції є проблеми логістики, зростання вартості енергоносіїв, девальвація гривні.

Оцінка впливу ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ», а саме проведений SWOT-аналіз та PEST-аналіз дозволили виявити, що потенційно підприємство може стикнутися з такими ризиками як ринковий ризик, фінансовий ризик, операційний ризик, ланцюжок постачань і логістичний ризик, політичний та регуляторний ризик, ризик управління. Аналіз фінансових показників підприємств виявив суттєве зростання рівня чистого прибутку станом на 2023 рік (протягом 2021-2022 рр. темп приросту становить 304 %). Показники використання фінансових коштів вказують на падіння рівня рентабельності інвестицій та скорочення оборотності активів, що є негативним впливом та проявом інвестиційного ризику на підприємстві. Відповідно до коефіцієнту ліквідності компанії – підприємство має достатню кількість високоліквідних активів для покриття власних зобов'язань. Проте рівень фінансової стабільності компанії доволі низький, через недотримання порогових значень показників автономії та фінансової залежності.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ЕЛІТДАХ»

3.1 Пропозиції щодо формування механізму зниження ризиків підприємства

Під час аналізу фінансового стану ТОВ «ЕЛІТДАХ» було виявлено низку проблем, що впливають на фінансовий стан підприємства. Зокрема:

1. Зниження прибутковості підприємства, на що вказують показники чистого доходу від реалізації продукції, показники чистого прибутку та рентабельності діяльності компанії. Однак вплив на появу цих ризиків мають більше зовнішні фактори (зростання цін на сировину, проблеми із збутовою діяльністю через обмеження воєнного стану, втрата постачальників та дистриб'юторів). У цьому випадку керівництву ТОВ «ЕЛІТДАХ» пропонується звернути увагу на перегляд умов із існуючими постачальниками сировини та пошук більш оптимальних варіантів для зниження собівартості продукції, за рахунок чого буде збільшено розмір валового прибутку.

2. Незважаючи на те, що аналіз ризику достатності капіталу не виявив суттєвих проблем, ТОВ «ЕЛІТДАХ» пропонується вжити заходів, спрямованих на перерозподіл нерозподіленого прибутку. Зокрема винести це питання на загальні збори акціонерів, спрямувати частину прибутку на збільшення статутного капіталу, а також створити резервний фонд з обов'язковим щорічним відрахуванням певного відсотка від чистого прибутку. Розмір цього резервного фонду має становити не менше 25 % статутного капіталу та не менше 5 % чистого прибутку.

3. Виявлено, що у підприємства існує залежність від валютних коливань (зростання, падіння курсів долару та євро). Проте варто наголосити, що незважаючи на існуючий валютний ризик, компанія майже не проводить операції з валютою, адже більша частина споживачів продукції знаходяться територіально в Україні. Сировину та матеріали ТОВ «ЕЛІТДАХ» купує у

українських постачальників. Таким чином, незважаючи, на існуючий валютний ризик – він не має суттєвого впливу на фінансовий стан підприємства.

4. Протягом 2020-2022 рр. спостерігалась негативна тенденція по відношенню до показників фінансової стійкості. Зокрема, мова йде про коефіцієнт фінансової автономії, що у період з 2020-2022 рр. не змінився і дорівнював 0,08, тоді як мінімальним пороговим значенням є більше за 0,5. Оберненим до коефіцієнту фінансової автономії є коефіцієнт фінансової залежності, який також протягом 2020-2022 рр. не змінився і становив 11,3-11,4, тоді як нормою, або пороговим значенням для нього є менше за 0,5.

Спричинений низький рівень фінансової стійкості ТОВ «ЕЛІТДАХ» структурою капіталу підприємства, а саме – великою часткою поточних зобов'язань, що за часткою у загальному капіталі компанії значно перевищують показники власного капіталу, тоді як власний капітал підприємства спирається лише на нерозподілений прибуток.

Створення ефективної системи управління фінансовими ризиками вимагає активного виявлення та оцінки потенційних ризиків. Узагальнення фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ», пов'язаних з його основною діяльністю (табл. 3.1).

Уточнення по табл. 3.1:

- «+» - означає види ризику, що пов'язані із здійсненням певних видів діяльності на підприємстві;

- «*» - означає ступінь тяжкості від наслідків зазначених у таблиці ризиків, де «*» - незначний ризик; «**» - помірний рівень ризику; «***» - високий рівень впливу ризику на діяльність підприємства.

Таким чином, можемо зробити висновок, що для ТОВ «ЕЛІТДАХ» найбільш глибокими та впливовими є такий ризик як зниження фінансової стійкості. Базуючись на розрахунках фінансової стійкості, що були проведені у другому розділі роботи (див. табл. 2.8), можемо визначити, що коефіцієнт автономії та інші показники фінансової стійкості впливають на підвищення рівня появи ризику зниження фінансової стійкості.

Таблиця 3.1 – Розподіл портфеля фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ» за видами господарської діяльності підприємства

Види фінансових ризиків	Види діяльності та фінансові операції							Ризики для ТОВ «ЕЛІТДАХ»
	Виробнича діяльність	Комерційна діяльність	Фінансова діяльність					
			Інвестиційна діяльність	Кредитна діяльність (надання комерційних послуг)	Валютні операції	Податкові розрахунки	Розрахункові операції	
Зовнішні ризики								
Інфляційний	+	+	+	+	+	+	+	**
Депозитний			+			+		*
Податковий		+				+	+	*
Процентний			+	+				**
Валютний			+					**
Внутрішні ризики								
Ризик зниження фінансової стійкості		+	+	+	+	+	+	***
Ризик платоспроможності	+	+				+	+	**
Інвестиційний ризик			+	+				*
Кредитний ризик				+				*
Ризик упущеної вигоди	+	+	+	+	+	+	+	**

Джерело: складено автором на основі [37, 26]

Відповідно до загальноприйнятої практики, проведення якісної оцінки ризиків передбачає віднесення кожного типу ризику до однієї з чотирьох зон: зони відсутності ризику, прийняттого ризику, критичного ризику та катастрофічного ризику. У табл. 3.2 наведені зони ризику для різних типів ризиків, що стосуються ТОВ «ЕЛІТДАХ», а також окреслені потенційні негативні наслідки цих ризиків для досліджуваного підприємства.

Таблиця 3.2 – Якісна характеристика фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ» та можливі шляхи їх зменшення

Види фінансових ризиків	Зона ризику	Негативні наслідки для підприємства	Можливі шляхи зменшення впливу ризиків
1	2	3	4
Інфляційний	Критичний ризик	Негативний вплив у вигляді знецінення активів	Прискорення оборотності активів
Депозитний	Допустимий ризик	Ризик неповернення коштів у разі банкрутства банку та знецінення відсотків депозиту через інфляцію	Вибір більш надійного та стабільного банку для депозиту

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
Податковий	Допустимий ризик	Негативні наслідки через високі податкові зобов'язання	Дослідження видів діяльності, які звільнені від оподаткування або оподатковуються за пільговими ставками
Процентний ризик	Критичний ризик	Неповернення відсотків боржникам	Посилення платіжної дисципліни
Валютний	Допустимий ризик	Знецінення валюти при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності	Визначити пріоритетність валютних надходжень над витратами
Рівень зниження фінансової стійкості	Катастрофічний ризик	Підвищення ймовірності банкрутства	Оптимізація структури капіталу
Ризик платоспроможності	Критичний ризик	Нестача ліквідних активів для погашення термінових зобов'язань	Посилення платіжної дисципліни
Інвестиційний ризик	Допустимий ризик	Старіння та зношеність виробничих засобів	Оновлення виробничих фондів
Структурний ризик	Критичний ризик	Збільшення частки постійних витрат та зменшення запасу фінансової міцності	Економія на постійних витратах
Кредитний ризик	Допустимий ризик	Неповернення кредитів	Посилення платіжної дисципліни

Джерело: складено автором на основі [37, 26]

Зокрема, зона катастрофічного ризику для ТОВ «ЕЛІТДАХ» охоплює один тип ризиків: фінансової стійкості. Таким чином, надалі необхідно сконцентрувати зусилля на розробці цільових заходів у рамках стратегічної концепції, що будуть спрямовані на зниження саме цих видів ризиків.

Для ефективного управління фінансовими ризиками на ТОВ «ЕЛІТДАХ» та мінімізації їх негативного впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства необхідно проводити систематичний аналіз поетапно, як зазначено у табл. 3.3.

З табл. 3.3 видно, що для ризику зниження рівня фінансової стійкості було розроблено конкретні заходи з нейтралізації або мінімізації у майбутньому.

Таблиця 3.3 – Поетапний аналіз фінансового ризику з метою прийняття правильного управлінського рішення щодо їх мінімізації або нейтралізації

Етапи аналізу фінансового ризику	Ризик зниження рівня фінансової стійкості
Дослідження факторів, що мають значний вплив на появу ризику, тим самим збільшуючи ступінь його впливу	У структурі капіталу: незначна частка власного капіталу та дуже велика частка поточних зобов'язань
Аналіз рівня впливу ризику на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання	Впливає на погіршення фінансового стану підприємства
Оцінка ризику	(див. табл. 2.8)
Встановлення порогового, або граничного значення ступеня ризику	Порогове значення – коефіцієнт автономності (не менше за 0,5)
Аналіз можливих стратегічних рішень, що можуть бути використані для нейтралізації ризику	Збільшення частки власного капіталу та зменшення частки поточних зобов'язань
Розробка напрямків зменшення або нейтралізації негативного впливу ризику на фінансово-господарську діяльність підприємства у майбутньому	Проведення операцій факторингу задля погашення кредиторської заборгованості за рахунок існуючої дебіторської заборгованості (перетворення її у грошові кошти)

Враховуючи те, що суми, яка буде знята з товарної дебіторської заборгованості буде недостатньо для створення пропорції 50/50 між власним капіталом та поточними зобов'язаннями – додатково пропонується інвестувати у основні засоби підприємства для модернізації виробництва. Таким чином, підприємство зможе збільшити обсяги виробництва та отримати економію сировини, палива та електроенергії.

Отже, структурно-логічний план реалізації заключається у наступному (рис. 3.1).

Факторинг можна визначити як договір, згідно з яким фактор має надати принаймні дві послуги, а саме: фінансування, ведення рахунків, стягнення дебіторської заборгованості та захист від кредитних ризиків [27].

Проте, можемо також зосередити увагу на тому, що існує механізм нейтралізації окремих фінансових ризиків. За цим механізмом ризики неплатоспроможності та зниження фінансової стійкості підприємства піддаються механізму нейтралізації – лімітування.

Лімітування, як інструмент зниження ризиків, призначений для нівелювання піків господарської діяльності підприємства, дозволяє встановити економічно обґрунтовані межі функціонування систем підприємства [32].

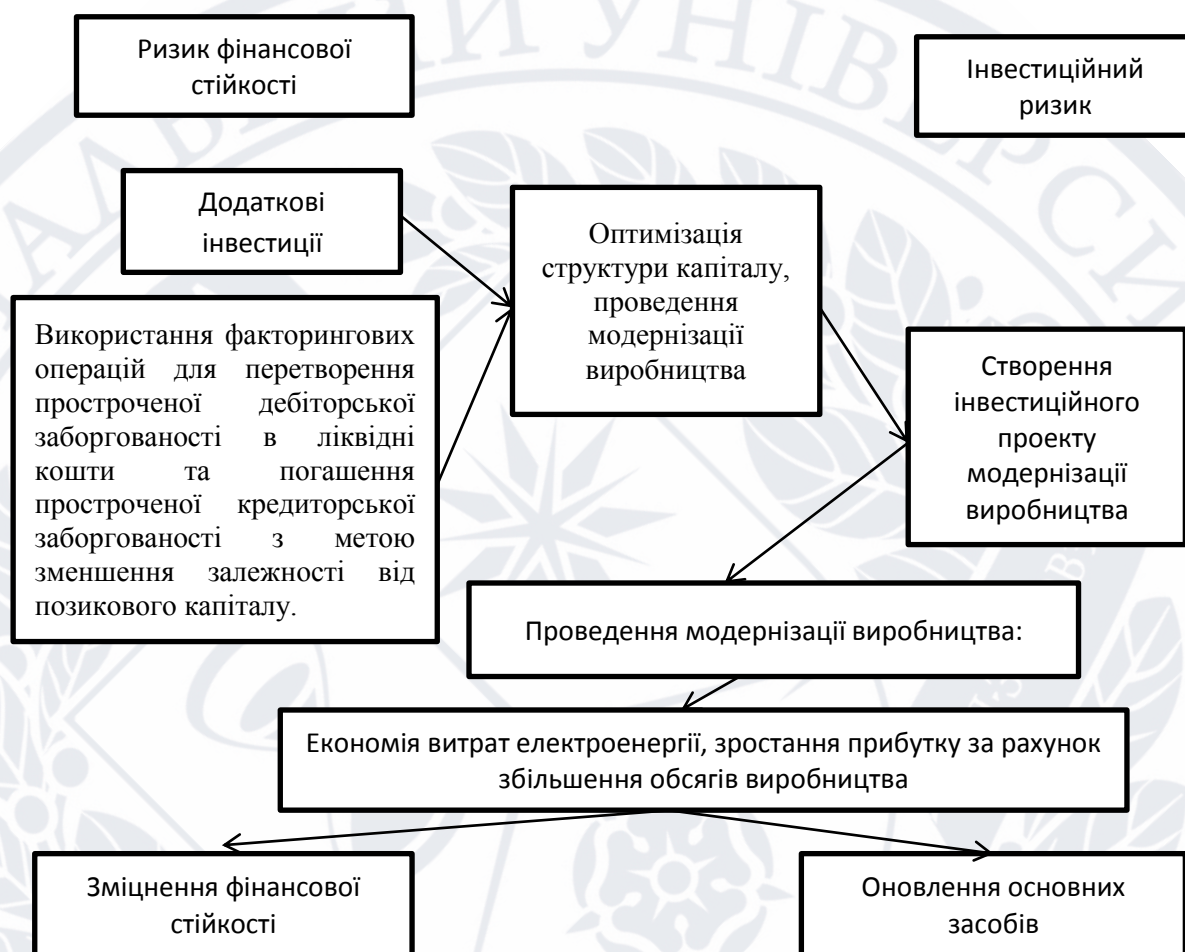

Рисунок 3.1 – Структурно-логічний план реалізації заходів уникнення фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Організація може зменшити фінансові ризики, впроваджуючи внутрішні фінансові стандарти під час планування та виконання конкретних фінансових операцій або фінансової діяльності в цілому. Пропоновані внутрішні фінансові стандарти охоплюють:

- Визначення максимально допустимого рівня залучення позикових коштів у виробничо-господарську діяльність підприємства;
- Встановлення максимального розміру комерційного або споживчого кредиту, що надається підприємству;

- Встановлення мінімального порогу високоліквідних активів;
- Формування резервного капіталу підприємства, що слугує механізмом самострахування.

Критичною проблемою для ТОВ «ЕЛІТДАХ» є зниження рівня фінансової стійкості (див. табл. 2.8). Розмір статного капіталу у структурі капіталу не задовільняє мінімальних потреб для досягнення мінімального рівня фінансової стійкості. Сума позикових коштів у 10-11 разів перевищує суму власного капіталу (залежно від року, який досліджувався, але на проміжку 2020-2022 рр.).

Отже, пропонуємо наступний план дій для лімітування, як інструменту зниження фінансових ризиків:

1. Визначення ліміту запозичень включає в себе міркування, що базуються на двох основних умовах:

а) Оцінка граничного впливу фінансового важеля, коли на попередньому етапі визначено загальну суму власного капіталу. Це передбачає розрахунок коефіцієнта фінансового левериджу (або коефіцієнта фінансування), за якого його вплив є максимальним. Враховуючи майбутній власний капітал та розрахований коефіцієнт фінансового левериджу, визначається максимальна сума позикових коштів, яка оптимально використовує власний капітал.

б) Забезпечення належної фінансової стійкості компанії. З урахуванням цих критеріїв компанія встановлює ліміт на використання позикових коштів у своїй операційній діяльності.

2. Визначення мінімально допустимого розміру власного капіталу підприємства. Мінімальний розмір власного капіталу у структурі капіталу визначається за допомогою коефіцієнта автономії та фінансової залежності. Таким чином, мінімально допустимий рівень власного капіталу за коефіцієнтом автономії – 0,5, або 50 % від балансу пасивів. Отже, власний капітал ТОВ «ЕЛІТДАХ» у перспективі має складати 50 % від загальної суми пасивів підприємства.

3. Створення резервного капіталу підприємства. Відповідно до статті 14 Закону України «Про господарські товариства»: «У товаристві створюється резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 відсотків статутного (складеного) капіталу, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства» [30].

Отже, розмір резервного фонду ТОВ «ЕЛІТДАХ» має становити 125 тис. грн (або 25 % від 500 тис. грн, що є статутним капіталом підприємства).

Намічені напрямки нейтралізації фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ» потребують відповідних розрахунків для визначення доцільності їх впровадження та визначення ефекту від їх реалізації керівництвом компанії.

3.2 Прогнозування фінансових показників підприємства за рахунок реалізації програми зниження ризиків

Для визначення ефективності запропонованої програми зниження фінансових ризиків ТОВ «ЕЛІТДАХ» необхідно визначити трансформацію активів та капіталу підприємства, зробити прогнозування фінансових показників підприємства щонайменше на 5 років вперед (2024-2028 рр.).

Розглянемо запроповану операцію факторингу, станом на 2022 рік величина товарної дебіторської заборгованості становила 6 974,8 тис. грн, що складає 20,5 % від балансу активів. У той самий проміжок часу, величина товарної кредиторської заборгованості становила 31 071 тис. грн, що складало станом на 2022 рік 60,7 % від балансу пасивів.

Ця ситуація є вкрай незадовільною, враховуючи, що понад 50 % ресурсів компанії сконцентровано в розрахунках. Крім того, прострочена кредиторська заборгованість перевищує дебіторську, що призводить до неможливості повністю розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями, не вдаючись до запозичень під заставу менш ліквідних товарно-матеріальних цінностей.

Бажана структура капіталу ТОВ «ЕЛІТДАХ» має бути такою, що буде задовільняти нормативне значення коефіцієнта автономії (тобто більше за 0,5,

або порогове значення 0,5), отже власний капітал має складати половину від всього капіталу підприємства. Проте, варто враховувати, що підіймати рівень фінансової стійкості з 0,08 до 0,5 неможна, адже це викличе зростання рівня ймовірності банкрутства. Пропонується спершу підняти рівень фінансової стійкості до 0,2 з 0,08.

Розрахуємо потенційний розмір задовільного рівня власного капіталу:

$$51153,2 * 0,2 = 10\,230,6 \text{ тис. грн.}$$

Станом на кінець 2022 року величина власного капіталу підприємства становила 4 522,6 тис. грн., отже для відновлення фінансової стійкості підприємства необхідно:

$$10\,230,6 - 4\,522,6 = 5\,708 \text{ тис. грн.}$$

Враховуючи те, що раніше було прийнято рішення зробити факторинг за допомогою якого відбудеться покриття кредиторської заборгованості. Пропонується залучити 65 % від кожного розділу дебіторської заборгованості.

Сума залучених інвестицій на реалізацію проекту модернізації виробництва складає 5 583,0 тис. грн.

Приблизно таку суму необхідно направити на операцію факторингу та інвестиції для отримання грошових коштів та погашення кредиторської заборгованості.

Базуючись на цих даних побудуємо прогнозну структуру балансу ТОВ «ЕЛІТДАХ» у табл. 3.4 та 3.5.

Таблиця 3.4 – Трансформація активів ТОВ «ЕЛІТДАХ» під впливом розробленої пропозиції

Актив	Станом на 31.12.2022		Прогноз за пропозицією	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Необоротні активи	292,3	0,6	6 000,3	14,0
Основні засоби	292,3	0,6	6 000,3	14,0
Оборотні активи	50 860,9	99,4	36 722,8	86,0
Запаси	18 026,1	35,2	18 026,1	42,2
Дебіторська заборгованість (товари, послуги)	6 974,8	13,6	2 441,2	5,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджету	10 474,4	20,5	3 666,0	8,6
Інша поточна дебіторська заборгованість	4 301,8	8,4	1 505,6	3,5
Гроші та їх еквіваленти	10 098	19,7	10 098,0	23,6

Продовження таблиці 3.4

Актив	Станом на 31.12.2022		Прогноз за пропозицією	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Інші оборотні активи	985,8	1,9	985,8	2,3
Баланс	51 153,2	100,0	42 723,1	100,0

Таблиця 3.5 – Трансформація пасивів ТОВ «ЕЛІТДАХ» під впливом розробленої пропозиції

Пасив	Станом на 31.12.2022		Прогноз за пропозицією	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал	4 522,6	8,8	10 230,6	23,9
Зареєстрований капітал	500	1,0	500	1,2
Додатковий капітал	-	-	5 583	13,1
Резервний капітал	-	-	125	0,3
Нерозподілений прибуток	4 022,6	7,9	4 022,6	9,4
Поточні зобов'язання	46 630,6	91,2	32 492,5	76,1
Короткострокові кредити банків	4 300	8,4	4 300,0	10,1
Товарна кредиторська заборгованість	31 071	60,7	16 932,9	39,6
Інша поточна кредиторська заборгованість	7 873,1	15,4	7 873,1	18,4
Інші поточні зобов'язання	3 386,5	6,6	3 386,5	7,9
Баланс	51 153,2	100,0	42 723,1	100,0

Отже, за результатами розрахунків було отримано нову робочу структуру капіталу, у який власний капітал займає 20 % від загальної суми капіталу, дебіторську заборгованість було зменшено за рахунок факторингу, в результаті чого було покрито частину товарної кредиторської заборгованості підприємства. Частка у структурі активів дебіторської заборгованості зменшилася з 13,6 % до 5,7 %, тоді як частка товарної кредиторської заборгованості зменшилася з 60,7 % до 39,6 %.

У результаті інвестування у модернізацію виробництва було отримано 5 583,0 тис. грн, які було спрямовано на збільшення основних засобів підприємства, чия частка збільшилася з 0,6 % до 14 %.

Побудуємо графік зміни тенденції (або тренду) фінансового ризику, базуючись на показниках фінансової стійкості (коефіцієнт автономії) та інвестиційного ризику (коефіцієнт придатності основних засобів). Враховуючи те, що показник коефіцієнту придатності основних засобів не було розраховано

раніше на період 2020-2022 рр. та не було визначено його тенденцію, пропонується це зробити у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок коефіцієнту зносу та придатності основних засобів ТОВ «ЕЛІТДАХ» за 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Відношення 2022 до 2020 р.
	2020	2021	2022	
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,5	0,4	0,6	0,45
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,5	0,6	0,4	0,55

Побудуємо графік порівняння тенденцій зміни показників на рис. 3.2 та рис. 3.3.

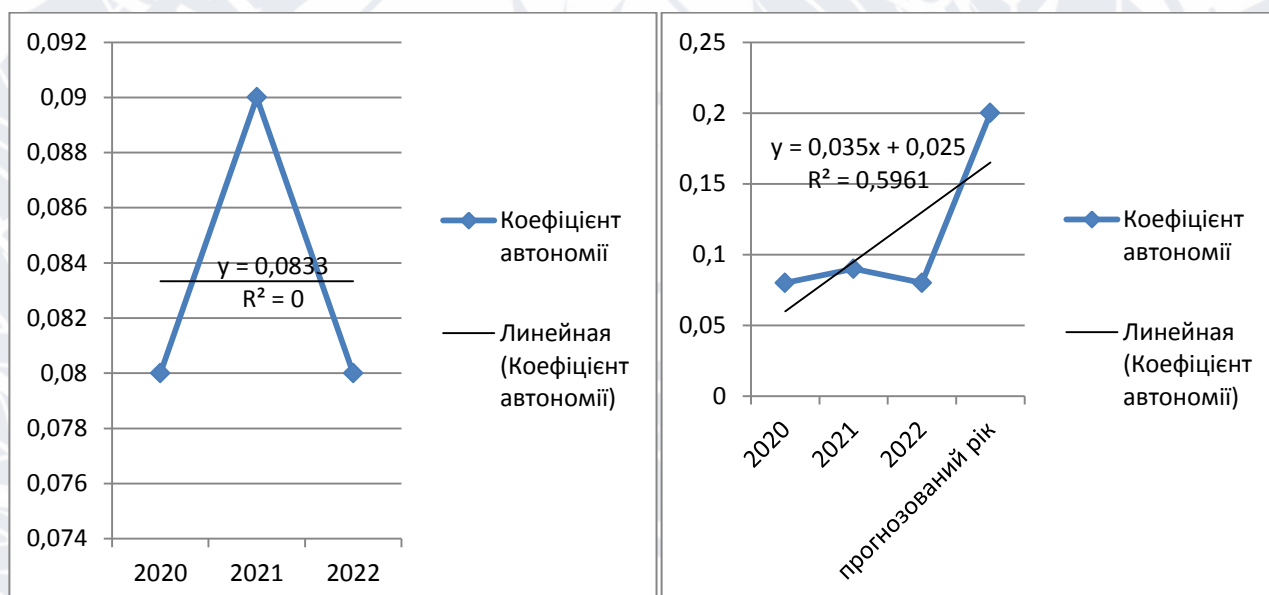

Рисунок 3.2 – Порівняння тенденції зміни коефіцієнту автономії, що характеризує фінансову стійкість ТОВ «ЕЛІТДАХ» після реалізації проекту

Як видно з наведених вище рисунків (див. рис. 3.2 та рис. 3.3), реалізація проекту призвела до сприятливої траєкторії еволюції метрик фінансових ризиків (у рівняннях регресії вільний коефіцієнт набуває додатного значення). Отже, реалізовані заходи, спрямовані на пом'якшення негативного впливу двох фінансово небезпечних для підприємства видів ризиків, продемонстрували свою ефективність.

Проте надалі пропонується провести оцінку впливу запропонованих заходів для ТОВ «ЕЛІТДАХ» та навести розрахунки оцінки ймовірності банкрутства за базовий період 2020-2022 рр. та прогнозований рік 2023 за моделлю Ліса. Спочатку для моделі необхідно розрахувати прогнозований рівень прибутку від реалізації на 2023 рік за допомогою методу екстраполяції тренду. Для цього необхідно побудувати рівняння тренду, що передбачає аналітичне вирівнювання ряду динаміки та визначення параметрів рівняння.

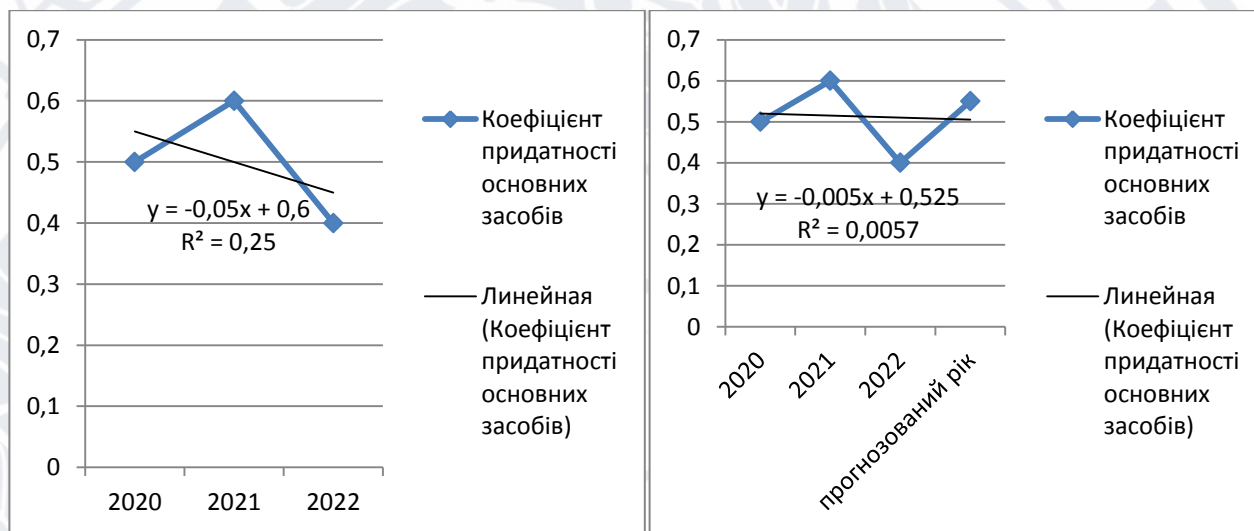

Рисунок 3.3 – Порівняння тенденції зміни коефіцієнту придатності основних засобів ТОВ «ЕЛІТДАХ» після реалізації проекту

Побудуємо рівняння тренду для чистого прибутку від реалізації з обраним типом рівняння тренду (функції) – степенева, адже ця функція надає найвище значення показника вірогідності апроксимації R^2 (рис. 3.4).

Підставимо у рівняння тренду, параметри якого було визначено засобами Excel, порядковий номер періоду для якого буде розраховано прогноз ($t = 4$). Отже, у результаті чистий прибуток від реалізації продукції з прогнозом на 2023 рік буде становити:

$$y = 65823 * 4^{0,5128} = 134\,002,9 \text{ тис. грн.}$$

За отриманими даними можемо провести розрахунки для моделі Ліса (табл. 3.7).

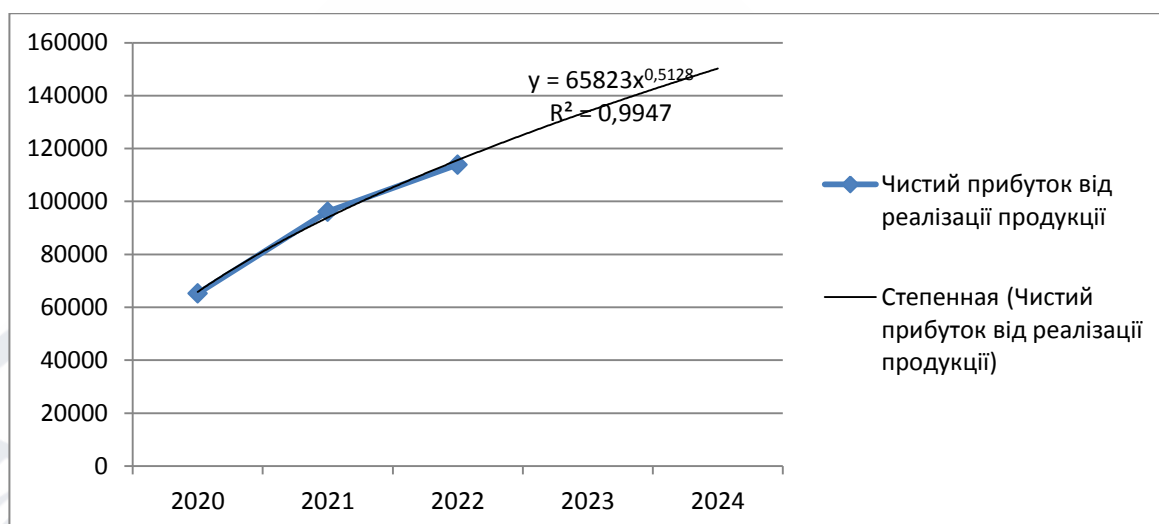

Рисунок 3.4 – Побудова прогнозованого графіку динаміки чистого прибутку від реалізації ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Таблиця 3.7 – Оцінка ймовірності виникнення банкрутства підприємства ТОВ «ЕЛІТДАХ» у прогнозований період 2023 року за методикою Ліса

Показник	Значення	Роки			
		2020	2021	2022	2023
Відношення оборотного капіталу до всіх активів	X_1	0,950	0,979	0,994	0,860
Відношення прибутку від реалізації всіх активів	X_2	7,037	4,775	2,227	3,137
Відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів	X_3	0,051	0,067	0,079	0,094
Відношення власного капіталу до позичкового капіталу	X_4	0,096	0,100	0,097	0,315
$Z = 0,063 * X_1 + 0,092 * X_2 + 0,057 * X_3 + 0,001 * X_4$	Z	0,71	0,50	0,27	0,35

На рис. 3.5 відобразимо результати оцінки.

Модель Ліса, на основі якої проводиться дослідження схильності компанії до банкрутства, базуючись на показниках ділової активності та рентабельності, має критичне значення показника Z на рівні 0,037.

З проведених розрахунків можемо спостерігати, що протягом 2020-2022 років відбувалося постійні зниження оцінки ймовірності виникнення банкрутства, що у подальшому без впровадження відповідних заходів могло призвести до зниження показника до критичного рівня. Запропонований варіант нейтралізації фінансових ризиків дозволив збільшити рівень результату, що знижує вірогідність банкрутства підприємства.

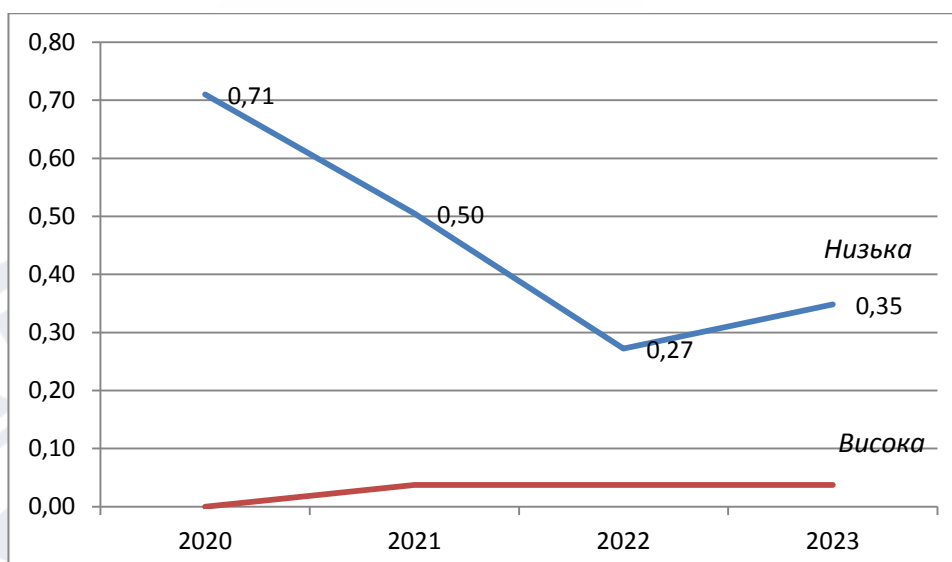

Рисунок 3.5 – Результат оцінки ймовірності виникнення банкрутства підприємства ТОВ «ЕЛІТДАХ» за прогнозований 2023 рік

Додатково пропонується використати модель банкрутства Альтмана, що розроблена з використання апарату множинного дискримінантного аналізу, тоді коли значення показника Z є більшим за 2,9, ймовірність виникнення банкрутства є низькою, тоді коли показник знаходиться на проміжку між 2,9 та 1,23 – рівень ймовірності середній, а тоді коли менше 1,23 – виникає високий ризик ймовірності банкрутства для підприємства. Наведемо розрахунки за цієї моделлю у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Оцінка ймовірності виникнення банкрутства ТОВ «ЕДІТДАІ» за 2020-2023 рр., за методикою Альтмана

Показник	Значення	Роки			
		2020	2021	2022	2023
Відношення власного оборотного капіталу до сукупних активів	X_1	0,950	0,979	0,994	0,860
Відношення чистого прибутку до сукупних активів	X_2	0,026	0,034	0,057	0,088
Відношення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування до сукупних активів	X_3	0,032	0,041	0,078	0,121
Відношення між власним та залученим капіталом	X_4	0,096	0,100	0,097	0,315
Відношення чистого доходу від реалізації продукції до сукупних активів	X_5	4,775	4,557	2,227	3,137
$Z = 0,717 * X_1 + 0,847 * X_2 + 3,107 * X_3 + 0,42 * X_4 + 0,995 * X_5$	Z	5,594	5,436	3,260	4,321

На рис. 3.6 відобразимо результати оцінки.

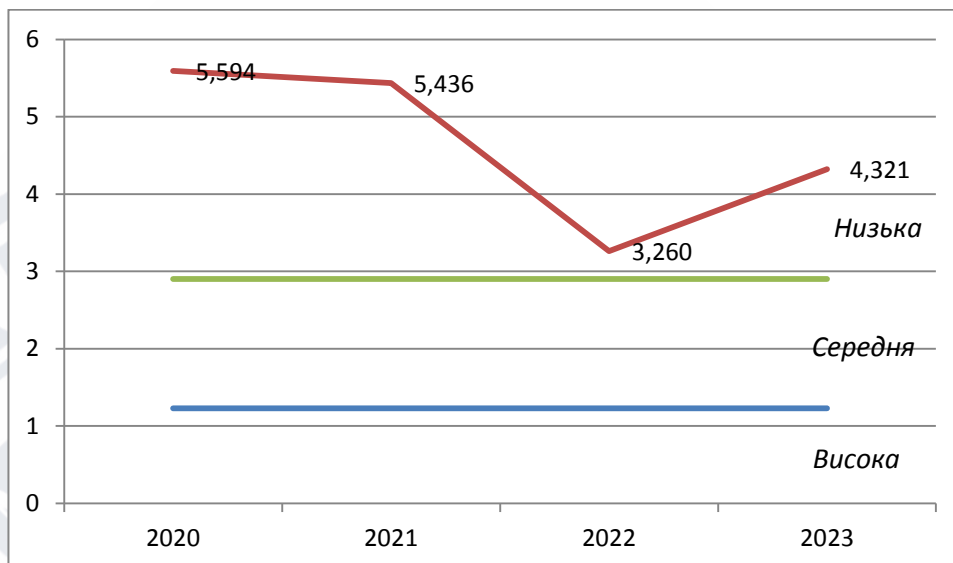

Рисунок 3.6 – Результати оцінки ймовірності виникнення банкрутства ТОВ «ЕЛІТДАХ» за 2020-2023 рр. за методикою Альтмана

Отже, з рис. 3.6 бачимо, що хоча показники попередніх років не досягали мінімального чи середнього значення і ймовірність банкрутства для компанії була низькою, оцінка щороку спадала з високими темпами, тому вірогідність того, що 2023 рік без втручання та впровадження відповідних кроків мінімізації фінансових ризиків потенційно може призвести до появи ризику банкрутства компанії, навіть незважаючи на постійно зростаючий рівень чистого прибутку підприємства.

Загалом, запропонований проєкт мінімізації або нейтралізації фінансових ризиків можна вважати задовільним, адже він знижує рівень ймовірності банкрутства за результатами розрахунків обох моделей.

3.3 Рекомендації щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» із використанням інструментів хеджування

Вплив та масштаби наслідків фінансових ризиків на діяльність нефінансових підприємств нерозривно пов'язані з ефективністю механізмів управління фінансовими ризиками на підприємстві. Ретельний відбір та систематична класифікація методів запобігання, стратегій уникнення та

пом'якшення негативних наслідків відповідних ризиків на рівні окремих суб'єктів господарювання мають вирішальне значення. В умовах економічної інтеграції та міжнародного співробітництва існують численні методи протидії фінансовим ризикам, але їх застосування та ефективність залежать від таких факторів, як галузева приналежність компанії, фінансовий баланс та чутливість до конкретних видів ризиків.

Аналіз практики управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» свідчить про її неефективність та нагальну потребу у відповідних змінах, що дозволять зменшити вплив від критичних фінансових ризиків. До факторів, що сприяють цьому, відносяться падіння рівня прибутковості підприємства, незадовільний фінансовий стан і зниження ділової активності протягом 2020-2022 рр. Враховуючи ці обставини, вкрай необхідним є формування та впровадження ефективних рекомендацій щодо управління негативними наслідками фінансових ризиків, які несуть для суб'єкта господарювання значну загрозу суттєвих фінансових втрат або навіть припинення діяльності.

Окрім запропонованого напрямку мінімізації фінансового ризику, а саме підвищення рівня фінансової стійкості підприємства за рахунок збільшення коефіцієнту автономії (проведення операції факторингу) та нейтралізація інвестиційного ризику шляхом вкладання коштів у закупівлю основних засобів та модернізацію виробництва, ТОВ «ЕЛІТДАХ» також може зосередити увагу на нейтралізації валютного ризику, що має негативну тенденцію протягом останніх років.

ТОВ «ЕЛІТДАХ» здійснює міжнародну торгівлю, виступаючи як продавцем, так і покупцем на міжнародному фінансовому ринку. Експортна діяльність підприємства відіграє ключову роль у генеруванні грошових потоків в іноземній валюті, що наражає її на операційні валютні ризики, безпосередньо пов'язані з коливаннями валютних курсів. Для вирішення цих проблем підприємство повинно впровадити та послідовно використовувати інструменти фінансового хеджування зовнішньоторговельних операцій.

Хеджування є широко застосовуваним підходом до протидії валютним ризикам у сфері міжнародної торгівлі. Стратегія ґрунтується на використанні похідних фінансових інструментів для запобігання або пом'якшення негативного впливу фінансових ризиків. Поширеними видами деривативів, що використовуються в торговельних операціях, є форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони та свопи, які сприяють зниженню ймовірності зазнати негативних фінансових втрат через валютний ризик.

Вивчення вищезазначених деривативів потребує більш детального дослідження щодо їх ефективності та доступності в контексті діяльності ТОВ «ЕЛІТДАХ». Перш за все, необхідно заглибитися в особливості використання та укладення форвардних контрактів.

Форвардний контракт - це угода між двома суб'єктами господарювання про купівлю або продаж заздалегідь визначеної кількості певного виду базового активу за заздалегідь визначеною ціною на визначену дату в майбутньому. Укладаючи форвардний контракт, одна сторона (продавець) зобов'язується поставити певну кількість базового активу на дату, зазначену в контракті, яка значно віддалена від дати укладення контракту. Одночасно інша сторона (покупець) зобов'язується прийняти поставку за узгодженою ціною. Процес передбачає попереднє визначення та фіксацію ціни за допомогою форвардних контрактів, що слугує механізмом хеджування ризиків.

Укладення форвардного контракту дає можливість обом сторонам угоди запобігти непередбачуваним фінансовим втратам, пов'язаним зі зміною курсу іноземної валюти. Наприклад, при придбанні сировини та інших активів покупець уникає втрат у разі підвищення курсу, а компанія-продавець зменшує ризик фінансових втрат через зниження курсу. Умови форвардного контракту сприяють зменшенню невизначеності в майбутніх торгових операціях між залученими сторонами.

Більш ефективною стратегією протидії негативним наслідкам валютного ризику в сфері експортно-імпоротної діяльності є використання валютних опціонів. Цей дериватив спрямований на забезпечення права на купівлю або

продаж певного активу за заздалегідь визначеною ціною протягом певного періоду часу. На відміну від форвардних контрактів, валютні опціони надають покупцеві можливість отримати додатковий прибуток за сприятливих курсових умов. Вибір на користь валютних опціонів також допомагає уникнути невизначеності щодо величини майбутніх грошових потоків від експортно-імпортних операцій нефінансових корпорацій.

Важливою особливістю опціонів є їхній стиль, який поділяється на американський, європейський або азійський. Важливо, що географічне походження опціону не має значення; наприклад, американський опціон можна придбати на європейській фондовій біржі. В американському стилі опціонний контракт дозволяє власнику виконати його в будь-який день до закінчення терміну дії. І навпаки, європейський стиль дозволяє виконати опціон тільки після закінчення терміну. Азійський стиль передбачає виконання опціону за середньозваженою ціною протягом усього періоду його дії з моменту купівлі. Операції з такими опціонами відбуваються переважно на позабіржових ринках, найчастіше на валютних ринках та ринках металів.

Помічено, що біржові опціони мають переважно американський стиль, тоді як позабіржові опціони, як правило, мають європейський або азійський характер.

Слід зазначити, що особливістю використання європейських опціонів для зменшення валютного ризику є реалізація опціону виключно в останній день дії контракту. І навпаки, з точки зору горизонту виконання, американські опціони допускають їх виконання в будь-який час до закінчення терміну дії опціону. Отже, європейські опціони мають перевагу у використанні як позабіржового фінансового інструменту, що надається фінансовими установами або банками, в той час як американські опціони часто відносять до біржових деривативів. Така класифікаційна ознака наділяє американські опціони більшими перевагами для покупця, розширюючи можливості для отримання додаткового прибутку в разі позитивної зміни валютного курсу.

Альтернативним підходом до пом'якшення негативного впливу на діяльність нефінансових корпорацій є використання свопів. До ключових позитивних характеристик свопів можна віднести взаємну вигоду для обох сторін, які можуть реалізувати свої наміри щодо отримання достатньої вигоди в запланованому обсязі та у відповідний час на конкретному ринку. Наявність своп-контракту дозволяє здійснювати торгові операції на більш вигідних умовах порівняно з використанням форвардних контрактів або опціонів.

Рекомендація щодо застосування методу хеджування для протидії негативному впливу валютного ризику на діяльність українських суб'єктів господарювання обґрунтована низкою переваг:

1. Хеджування надає впевненості у здатності компанії досягти запланованого результату торговельної операції за фіксованим валютним курсом у майбутньому;
2. Процес хеджування виходить за рамки основної діяльності компанії, що дозволяє уникнути прямого впливу на економічні та виробничі процеси нефінансових корпорацій;
3. Використання деривативів допомагає запобігти загрозі втрат від цінкових ризиків, пов'язаних із закупівлею сировини, матеріалів та реалізацією готової продукції компанії.

Важливо визнати, що використання інструментів хеджування має свої недоліки:

1. Додаткові витрати для компанії, пов'язані зі сплатою комісійних за транзакції.
2. Потенційна можливість часткової втрати прибутку через несприятливу зміну валютного курсу.
3. Необхідність підтримувати достатній рівень ліквідності для здійснення та забезпечення процесу хеджування.

Важливо розуміти, що перелік переваг та недоліків може варіюватися, відрізняючись на рівні кожного окремого суб'єкта господарювання. Це пов'язано з тим, що кожен суб'єкт господарювання самостійно визначає та

оцінює необхідність хеджування при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

Зазначимо, що впровадження процесів хеджування валютних ризиків не є широко розповсюдженим на внутрішньому ринку. Це пов'язано з недостатньою кількістю фінансових установ, здатних сприяти процесу хеджування валютних ризиків, а також з недостатньою державною підтримкою, яка б стимулювала компанії до участі в операціях з деривативами.

На основі розгляду підходу до нейтралізації негативного впливу валютного ризику на діяльність суб'єктів господарювання необхідно сформулювати систему із послідовним переліком дій щодо запобігання та усунення наслідків валютного ризику, які є характерними для ТОВ «ЕЛІТДАХ» (рис. 3.7).

Тим не менш, для оцінки доцільності використання похідних фінансових інструментів в експортних операціях ПАТ "Вінницьке ОЛХ" необхідно оцінити ефективність хеджування. У світовій практиці існують різні підходи до аналізу впливу використання деривативів, такі як метод порівняння істотних умов, регресійний аналіз та метод доларової компенсації.

У цьому контексті буде застосовано оцінку ефективності з використанням методу доларової компенсації, що полегшує аналіз, який враховує такі ключові показники, як справедлива вартість хеджованих інструментів та об'єктів хеджування. Запропонований підхід розраховується за наступною формулою:

$$K_{HE} = \frac{\Delta FV_{H1}}{\Delta FV_{H0}} \quad (3.1)$$

де K_{HE} – коефіцієнт ефективності хеджування;

FV_{H1} – справедлива вартість інструмента хеджування;

FV_{H0} – справедлива вартість об'єкта хеджування.

Для того, щоб дослідити ефективність пропозиції хеджування валютного ризику для ТОВ «ЕЛІТДАХ», необхідно дослідити конкретний ефект від

обраного інструменту управління фінансовим ризиком – форвардні контракти. Припустимо, що компанія вирішила використати форвардні контракти під час експорту металопродукції (металевих дверей). Окремо зазначимо, що для розрахунків ефекту використовувалися умовні позначення (наприклад, кількість укладених форвардних контрактів).

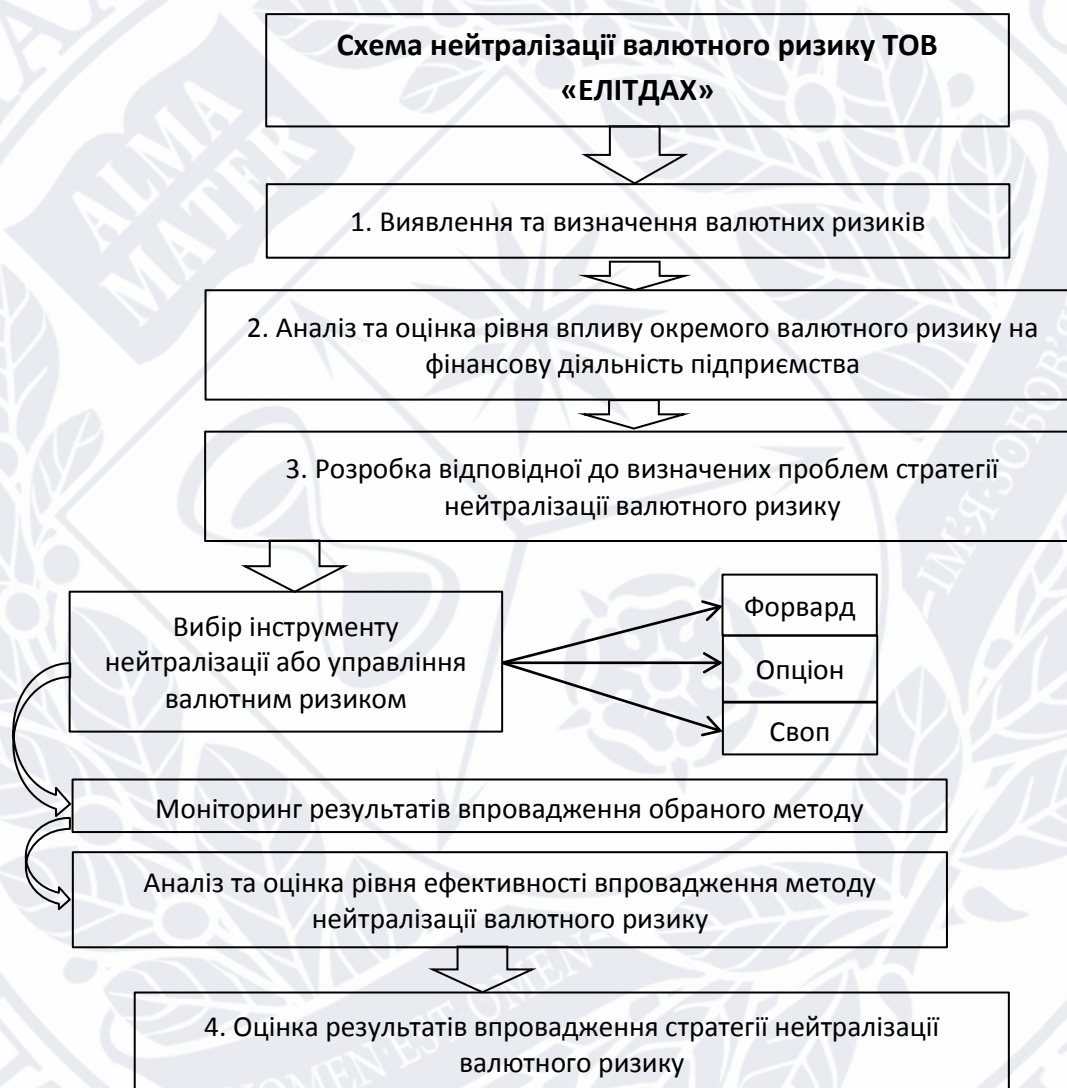

Рисунок 3.7 – Схема процесу нейтралізації та управління фінансовим ризиком ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Оцінена справедлива вартість об'єкта хеджування відповідає експортній ціні FOB у доларах США за метричну тонну. Ця вартість спеціально позначається як експортна ціна FOB у доларах США за одну

металоконструкцію (дверей). Одночасно справедлива вартість інструменту хеджування визначається середньою ціною, якої дотримуються українські виробники металевих дверей. Припускається, що форвардний контракт буде виконано за стабільною ціною 320 доларів США за одиницю продукції (металеві двері), яка буде встановлена при укладанні у 2024 році, з терміном виконання контракту через 3 місяці. У таблиці 3.8 наведено повний перелік даних щодо інструментів хеджування та статей для оцінки ефективності деривативів у зменшенні валютного ризику.

Таблиця 3.8 – Дані стосовно об'єктів хеджування, що будуть використані для визначення ефективності хеджування для ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Дані про об'єкт хеджування					
Період	Вартість об'єкту хеджування, дол. США/шт.	Кількість шт.	Справедлива вартість об'єкту хеджування	Зміна справедливої вартості (FV) об'єкту хеджування	
I квартал	410	150	61500		
II квартал	404	150	60600	-900	
III квартал	399	150	59850	-750	
IV квартал	393	150	58950	-900	
Дані про інструменти хеджування					
Період	Ціна у форвардному контракті, дол. США/шт.	Ціна інструменту хеджування, дол. США/шт.	Зміна ціни у дол. США/шт.	Кількість укладених контрактів	Зміна справедливої вартості (FV) інструменту хеджування
I квартал	320	320	-	150	
II квартал	320	325	5	150	750
III квартал	320	330	10	150	1500
IV квартал	320	336	16	150	2400

Відповідно до отриманих даних, що представляють собою індикатори для оцінки ефективності хеджування для ТОВ «ЕЛІТДАХ», використаємо метод доларової компенсації, результати якої представлені у табл. 3.9.

Нормативним значенням для дослідження результатів розрахунку ефективності хеджування за методикою доларової компенсації, є граничне значення, що на проміжку 0,8-1,25 – процес хеджування є ефективним протягом всього періоду, адже не виходить за рамки нормативного значення. Показник може вийти за рамки вищезазначеного значення, що буде вказувати

неефективність форвардних контрактів та їх недоцільність використання у якості інструментів нейтралізації впливу валютних ризиків. Ситуація зі збільшенням показника ефективності може статися за умов нестабільності цін на металеві двері на ринку протягом періоду.

Таблиця 3.9 – Результати оцінки ефективності хеджування для ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Період	Справедлива вартість об'єкту хеджування	Зміна справедливої вартості об'єкту хеджування	Справедлива вартість інструменту хеджування	Зміна справедливої вартості інструменту хеджування	Кінцевий показник ефективності хеджування
I квартал	61 500	-	0	-	-
II квартал	60 600	-900	750	750	0,8
III квартал	59 850	-750	1 500	750	1,0
IV квартал	58 950	-900	2 400	900	1,0

Для дослідження доцільності застосування хеджування як засобу нейтралізації валютних ризиків для ТОВ «ЕЛІТДАХ», необхідно розглянути показник ефективності за умов застосування інших фінансових інструментів хеджування, окрім форвардних контрактів. До прикладу, розглянемо ситуацію за якої ТОВ «ЕЛІТДАХ» використовує валютний своп для фіксації ціни на продукцію під час проведення експортної діяльності.

Для того щоб дослідити ефект від валютних свопів будуть використані такі фінансові індикатори: дохід від експортної діяльності у 2024 році, що буде спрогнозовано за допомогою побудови логарифмічної лінії тренду, що має коефіцієнт $R^2 = 0,9998$, що є найбільшим серед інших побудованих ліній тренду (рис. 3.8); середня та фіксована ціни на металеві двері у грн/шт.; собівартість реалізованих металевих дверей. У табл. 3.10 наведено фінансові індикатори, що надали можливість оцінити ефективність використання форвардного свопу як інструменту хеджування для зниження валютного ризику.

Зауважимо, що станом на 2022 рік дохід від реалізації металевих дверей шляхом експорту складає близько 15,6 % від загального доходу від реалізації ТОВ «ЕЛІТДАХ».

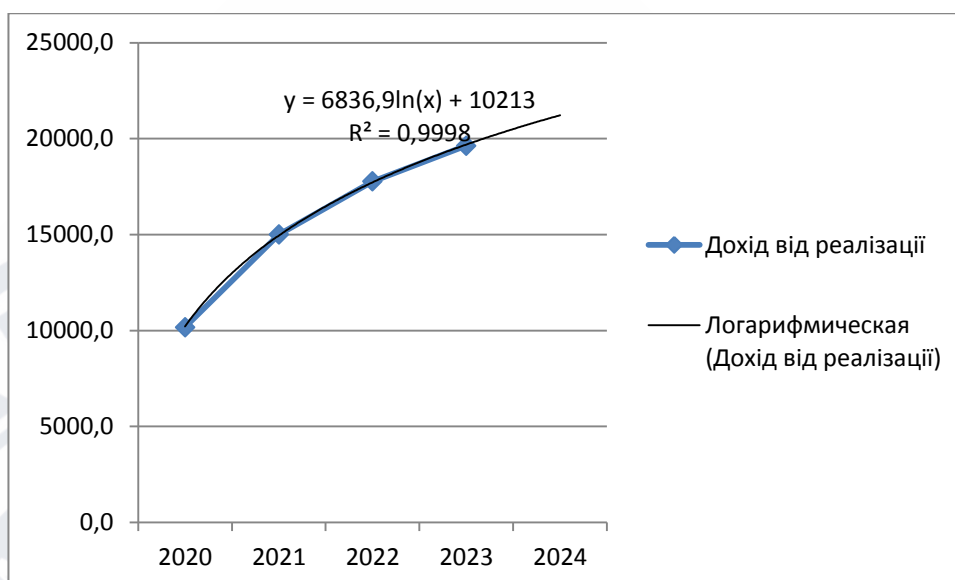

Рисунок 3.8 – Дохід від експортної діяльності ТОВ «ЕЛІТДАХ»

Таблиця 3.10 – Оцінка ефективності форвардного хеджування для ТОВ «ЕЛІТДАХ» у 2024 році

Фінансові показники	Без впровадження хеджування	Після впровадження хеджування
Дохід отриманий від експорту продукції, тис. грн	19 630,3	21 216,6
Ціна на металеві двері, грн/шт.	11 800	12 600
Середній обсяг продажів, шт.	1 664	1 684
Собівартість, тис. дол. США	18 947,3	17 219,5
Валовий прибуток, тис. дол. США	683	3 997,1
Валова маржа, %	3,5	18,8

За отриманими результатами розрахунків можемо зробити висновок, що ТОВ «ЕЛІТДАХ» доцільно використовувати форвардне хеджування у якості інструменту нейтралізації валютного ризику. У разі хеджування ТОВ «ЕЛІТДАХ» отримає зниження собівартості 9,1 % та збільшення валової маржі на 15,3 %. Таким чином, за результатами використання хеджування ТОВ «ЕЛІТДАХ» зможе отримати позитивний ефект під час експорту (за допомогою використання форвардного спопу).

Висновки до розділу 3

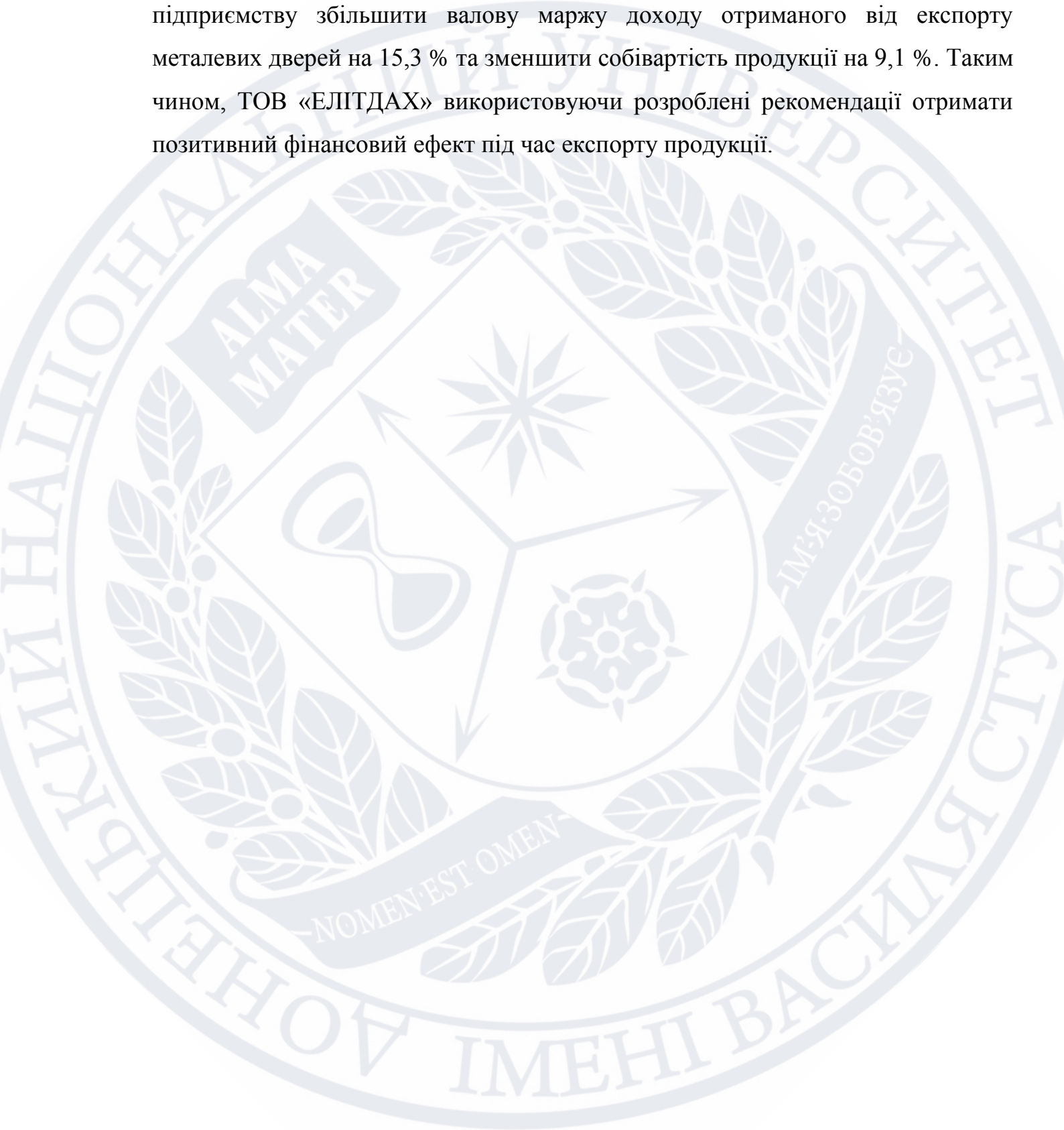
У розділі кваліфікаційної роботи розроблено пропозиції щодо формування програми зниження ризиків підприємства. Окремо було встановлено, що на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ» не мають критичного впливу такі ризики як податковий, ризик достатності капіталу тощо, адже фінансовий стан підприємства протягом 2020-2022 рр. не зазнавав наслідків від цих видів ризиків. Проте суттєво підвищуються такі ризики як інвестиційний, ризик фінансової стійкості та валютний ризик.

Для нейтралізації фінансових ризиків визначено, що для початку фінансову стійкість підприємства буде піднято з 0,08 до 0,2 (за коефіцієнтом автономії). Для цього необхідно доповнити власний капітал на 5708 тис. грн та залучити інвестиції у сумі 5583 тис. грн. За результатами розрахунків частка у структурі активів дебіторської заборгованості зменшилася з 13,6 % до 5,7 %, тоді як частка товарної кредиторської заборгованості зменшилася з 60,7 % до 39,6 %. У результаті інвестування у модернізацію виробництва було отримано 5 583,0 тис. грн, які було спрямовано на збільшення основних засобів підприємства, чия частка збільшилася з 0,6 % до 14 %.

Додатково розроблену програму було оцінено з точки зору ймовірності банкрутства (за моделлю Ліса та Альтмана) ТОВ «ЕЛІТДАХ». Визначено, що у результаті реалізації програми ймовірність банкрутства буде знижена, порівняно із тим, що протягом 2022 року відбувалася тенденція зростання ймовірності банкрутства. Таким чином, розроблена програма вважається ефективною для ТОВ «ЕЛІТДАХ».

У процесі розробки рекомендацій щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» із використанням інструментів хеджування, було визначено загальну схему нейтралізації валютного ризику для підприємства. Схема налічує три основні інструменти управління валютним ризиком – форвард, своп, опціон. Рекомендації управління фінансовими ризиками включають в себе заключення форвардних контрактів під час експорту металевих дверей. Визначено, що обраний напрямок є ефективним та

дотримується нормативних значень, але за умови, що ціни на продукцію будуть стабільними протягом дії контракту. Використання валютного свопу дозволить підприємству збільшити валову маржу доходу отриманого від експорту металевих дверей на 15,3 % та зменшити собівартість продукції на 9,1 %. Таким чином, ТОВ «ЕЛІТДАХ» використовуючи розроблені рекомендації отримати позитивний фінансовий ефект під час експорту продукції.

ВИСНОВКИ

Управління фінансовими ризиками в Україні в умовах війни є важливим завданням для забезпечення фінансової стабільності та зменшення негативного впливу військового конфлікту на економіку. Для досягнення мети кваліфікаційної роботи було виконано ряд завдань.

Розглянуто теоретико-методичні засади формування механізму управління фінансовими ризиками підприємств міжнародного бізнесу. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає комплексного підходу та використання різноманітних інструментів та методів. Одним з ключових елементів механізму управління є визначення фінансових ризиків, яке передбачає ідентифікацію та аналіз можливих загроз та виявлення потенційних проблем, пов'язаних зі змінними факторами, такими як коливання валютних курсів, процентні ставки, політична стабільність тощо.

Для успішного управління фінансовими ризиками в міжнародному бізнесі важливо розробити та реалізувати ефективні стратегії та політики ризик-менеджменту. Це може включати в себе застосування хеджування, диверсифікацію портфеля, використання фінансових похідних і інших інструментів для зниження ризиків та оптимізації фінансових показників підприємства.

Крім того, успішне управління фінансовими ризиками передбачає постійний моніторинг та контроль за їх реалізацією. Це включає в себе спостереження за ринковими умовами, оцінку ефективності вжитих заходів з управління ризиками та необхідні коригування у разі потреби.

Проаналізовано макроекономічний прояв фінансових ризиків в Україні в умовах війни. Визначено, що з початку війни відбулися наступні зміни: втрата матеріальних активів та людського капіталу, падіння валового внутрішнього продукту, значне зростання рівня інфляції. Перелічені показники мають

негативний вплив на динаміку розвитку та відновлення економіки України. Макроекономічні прогнози в Україні вказують на подальше зростання рівня реального ВВП, зростання валютних курсів, падіння індексу споживчих цін та зростання державного боргу. Основними факторами впливу на зростання інфляції є проблеми логістики, зростання вартості енергоносіїв, девальвація гривні.

Оцінка впливу ризиків на діяльність ТОВ «ЕЛІТДАХ», а саме проведений SWOT-аналіз та PEST-аналіз дозволили виявити, що потенційно підприємство може стикнутися з такими ризиками як ринковий ризик, фінансовий ризик, операційний ризик, ланцюжок постачань і логістичний ризик, політичний та регуляторний ризик, ризик управління. Аналіз фінансових показників підприємств виявив суттєве зростання рівня чистого прибутку станом на 2023 рік (протягом 2021-2022 рр. темп приросту становить 304 %). Показники використання фінансових коштів вказують на падіння рівня рентабельності інвестицій та скорочення оборотності активів, що є негативним впливом та проявом інвестиційного ризику на підприємстві. Відповідно до коефіцієнту ліквідності компанії – підприємство має достатню кількість високоліквідних активів для покриття власних зобов'язань. Проте рівень фінансової стабільності компанії доволі низький, через недотримання порогових значень показників автономії та фінансової залежності.

Розроблено пропозиції щодо формування програми зниження ризиків підприємства. На діяльність підприємства суттєвий вплив мають інвестиційний, ризик фінансової стійкості та інфляційний. Стосовно ризику фінансової стійкості розроблено пропозиції щодо факторингової операції, залучення інвестицій у модернізацію виробництва та формування резервного фонду підприємства, що буде складати 25 % від статутного капіталу підприємства.

Обрані напрямки та розроблена на їх базі програма нейтралізації фінансових ризиків була проаналізована з метою визначення ефективності її реалізації. Визначено, що спочатку передбачається збільшити фінансову стійкість підприємства з 0,08 до 0,2 (за коефіцієнтом автономії). Для цього

необхідно доповнити власний капітал на 5708 тис. грн та залучити інвестиції у сумі 5583 тис. грн. За результатами розрахунків було отримано нову робочу структуру капіталу, у який власний капітал займає 20 % від загальної суми капіталу, дебіторську заборгованість було зменшено за рахунок факторингу, в результаті чого було покрито частину товарної кредиторської заборгованості підприємства. Частка у структурі активів дебіторської заборгованості зменшилася з 13,6 % до 5,7 %, тоді як частка товарної кредиторської заборгованості зменшилася з 60,7 % до 39,6 %. У результаті інвестування у модернізацію виробництва було отримано 5 583,0 тис. грн, які спрямовано на збільшення основних засобів підприємства, чия частка збільшилася з 0,6 % до 14 %.

Додатково оцінено ймовірність банкрутства (за моделлю Ліса та Альтмана) ТОВ «ЕЛІТДАХ». Визначено, що у результаті реалізації програми ймовірність банкрутства буде знижена, порівняно із тим, що протягом 2022 року відбувалася тенденція зростання ймовірності банкрутства. Таким чином, розроблена програма вважається ефективною для ТОВ «ЕЛІТДАХ».

У процесі розробки рекомендацій щодо управління фінансовими ризиками ТОВ «ЕЛІТДАХ» із використанням інструментів хеджування, було визначено загальну схему нейтралізації валютного ризику для підприємства. Схема налічує три основні інструменти управління валютним ризиком – форвард, своп, опціон. Рекомендації управління фінансовими ризиками включають в себе заключення форвардних контрактів під час експорту металевих дверей. Визначено, що обраний напрямок є ефективним та дотримується нормативних значень, але за умови, що ціни на продукцію будуть стабільними протягом дії контракту. Використання валютного свопу дозволить підприємству збільшити валову маржу доходу отриманого від експорту металевих дверей на 15,3 % та зменшити собівартість продукції на 9,1 %. Таким чином, ТОВ «ЕЛІТДАХ» використовуючи розроблені рекомендації отримати позитивний фінансовий ефект під час експорту продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз та методи оцінювання ризику. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/NMK_L_2_IT.pdf (дата звернення: 05.11.2023).
2. Башлай С. Економіко-правова природа ризиків у підприємстві. 25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020. С. 333–334.
3. Бондаренко В. С. Система моделювання і аналізу валютних ризиків. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2010. № 81. С. 166-177.
4. Бондаренко О. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. *Економіка та держава*. 2018. № 6. С. 21–24.
5. Ваврищук В. Макроекономічний огляд. URL: <https://smida.gov.ua/news/publications/makroekonomichnijoglad18berezna2022roku> (дата звернення: 20.11.2023).
6. Герасименко О. М. Формування комплексної системи ризик-менеджменту з врахуванням чутливості компанії до ринкових ризиків. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2019> (дата звернення: 03.06.2023).
7. Гладинець Н. Ю., Хланта С. П. Кредитний ризик комерційних банків та методи його мінімізації. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1060-1064.
8. Груб'як С. В. Підприємницькі ризики: поняття, сутність, види. *Економіка та управління підприємствами*. 2016. №2. С. 136-139.

9. Дендор О. Облік та аналіз операцій з фінансовими інструментами у вітчизняній та зарубіжній практиці: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр. Тернопіль, 2018. 92 с.

10. ЕЛІТДАХ – перевірка контрагенту. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/40972805/ (дата звернення: 21.11.2023).

11. Євтушенко Н. О. Податкові ризики та система керування ними. *Вісник ДУ*. 2016. № 6. С. 68-77.

12. Завидівська О. І. Управління фінансовими ризиками: лекція. Львів: ЛДУФК ім. Івана Боберського. 2020. 12 с.

13. Зубчик О. Політичні ризики в умовах демократичної трансформації суспільства. *Політичний менеджмент*. 2011. № 4. С. 92-104.

14. Калініченко З. Д. Ризик-менеджмент: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.

15. Котляр М. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансової стійкості підприємства. *Вісник THEU*. 2008. №4. С. 120-124.

16. Кузенко Т. Стратегічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства. *Інтелект ХХ*. 2017. № 2. С. 117–123.

17. Кузьмінець Т.Г. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. *Молодий вчений*. 2017. Т. 52, № 12. С. 677–679.

18. Курс валют в Україні. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/> (дата звернення: 21.11.2023).

19. Кучеренко В. Р., Карпов В. А., Карпов А. В. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посіб. Одеса, 2011. 200 с.

20. Ляшок І. Управління та облік фінансових ризиків в умовах трансформаційних процесів. *Economical*. 2021. Т. 1, № 1(23)2(24). С. 5–13.

21. Макаренко А. О. Арбітражні та хеджеві стратегії на ринку деривативів : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр. Київ, 2022. 51 с.

22. Н. Л. Правдюк, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

23. Невмержицька М. В. Управління валютними ризиками. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/295.pdf> (дата звернення: 05.11.2023).

24. Облікова ставка НБУ 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/> (дата звернення: 21.11.2023).

25. Обухов І. До питання економічної природи та класифікації фінансових ризиків підприємства. *Економіка, управління, фінанси: принципи взаємодії та механізми розвитку* : зб. матеріалів Всеукр. науковопракт. конф., м. Київ, 8 трав. 2021 р. Київ, 2021. С. 40–42.

26. Орлик О. В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 5-6. С. 218-223.

27. Педько І. А. Фінансові ризики підприємств індустрії будівельних матеріалів. *Ефективна економіка*. 2014. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3675> (дата звернення: 06.12.2023).

28. Петренко В. С., Карнаумшенко А. С., Боровік Л. В. Факторинг: сутність, види та його переваги в фінансовій діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2021/16.pdf (дата звернення: 06.12.2023).

29. Писаревський І. М., Стешенко О. Д. Управління ризиками: навч. посіб. Харків: ХНАМГ, 2008. 214 с.

30. Про господарські товариства : Закон України від 10.09.1991 №1576-XII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення: 08.12.2023).

31. Проблеми правового, фінансового та економічного забезпечення розвитку національної економіки: монографія: за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2021. 384 с.

32. Проскура В. Ф., Білак Р. Г. Методологічні підходи до управління ризиками. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 599-607.

33. Стрельбіцька Н. Уніфікований міжнародний стандарт ризик-менеджменту як відповідь на виклики глобалізації. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2011. № 2(8). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60789266.pdf> (дата звернення: 08.11.2023).

34. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками. URL: https://nmetau.edu.ua/file/konspekt_lektsiy_upravlinnya_finansovimi_rizikami.pdf (дата звернення: 15.11.2023).

35. Тимошик Н. Оптимізація фінансових ризиків страхових компаній. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*: матер. IV міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 31 берез. 2020 р.). М. Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2020. С. 80-81.

36. Тищенко В. Класифікація фінансових ризиків підприємства та політика управління цими ризиками. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2017. № 6. С. 208–215.

37. Штепа В. Проблема ризику в теоретичних і прикладних дослідженнях: природа, фактори, аспекти прояву та впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/4824/1/3.pdf> (дата звернення: 02.06.2023).

38. Шура Н. О. Практика оцінки та зменшення фінансових ризиків у діяльності публічних акціонерних товариств. *Агросвіт*. 2016. № 11. С. 29-37.

39. Юрчишена Л. В., Каплунська І. В. Концептуальний підхід до забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Ефективна економіка*. 2022.

№ 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.12.43> (дата звернення: 03.06.2023).

Додаток А

Рисунок А.1 – Фінансова звітність тов «ЕЛІТДАХ» 2022 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕЛІТДАХ"	Дата (рік, місяць, число)	Коди
Територія	ВІННИЦЬКА	за СДРПОУ	2023 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОТГГ	40972805
Вид економічної діяльності	Уходжені штатування та збутта	за КОПФГ	UAE0000010003837
Середня кількість працівників, осіб	44	за КВЕД	240
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		24.33
Адреса, телефон	вулиця Гонтя, буд. 39-А, м. ВІННИЦЯ, ВІННИЦЬКА обл., 21017		0965590404

І. Баланс на 31 грудня 2022 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :			
первісна вартість	1010	442,2	292,3
знос	1011	728,0	693,0
Довгострокові біологічні активи	1012	(285,8)	(400,7)
Довгострокові фінансові інвестиції	1020	-	-
1030	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	442,2	292,3
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	6 906,1	18 026,1
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	4 564,4	6 974,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5 297,0	10 474,4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	26,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	898,0	4 301,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 348,6	10 098,0
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	644,1	985,8
Усього за розділом II	1195	20 658,2	50 860,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибутти	1200	-	-
Баланс	1300	21 100,4	51 153,2

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паісовий) капітал	1400	500,0	500,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 125,4	4 022,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	1 625,4	4 522,6
II. Довгострокові зобов'язання, пільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	4 300,0	4 300,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	8 199,0	31 071,0
розрахунками з бюджетом	1620	5 289,0	7 864,1
у тому числі з податку на прибуток	1621	17,4	-
розрахунками зі страхування	1625	0,1	3,6
розрахунками з оплати праці	1630	2,4	5,4
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 684,5	3 386,5
Усього за розділом III	1695	19 475,0	46 630,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	21 100,4	51 153,2

2. Звіт про фінансові результати
за **Рік 2022** р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	113 910,6	96 162,9
Інші операційні доходи	2120	9 468,1	17,8
Інші доходи	2240	47,6	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	123 426,3	96 180,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(118 551,8)	(87 725,4)
Інші операційні витрати	2180	(876,2)	(7 582,1)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(119 428,0)	(95 307,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	3 998,3	873,2
Податок на прибуток	2300	(1 101,0)	(157,2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2 897,3	716,0

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

ЕП Іванчук
Володимир
Михайлович**ІВАНЧУК ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ**ЕП Зубок
Олена
Іванівна

(ініціали, прізвище)

ЗУБОК ОЛЕНА ІВАНІВНА

(ініціали, прізвище)

† Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток Б

Рисунок Б.1 – Фінансова звітність ТОВ «ЕЛІТДАХ» 2021 рік

Додаток І
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу І)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕЛІТДАХ"	Дата (рік, місяць, число)	2022	01	01
Територія	ВІННИЦЬКА	за ЄДРПОУ	40972805		
Організаційно-правова форма господарювання	товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОРТГ	030802030010000001		
Вид економічної діяльності	Харчове штаткування та готель	за КОПФГ	240		
Середня кількість працівників, осіб	48	за КВЕД	24.33		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця Гонти, буд. 39-А, м. ВІННИЦЯ, ВІННИЦЬКА обл., 21017		0965590404		

І. Баланс на 31 грудня 2021 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	448,1	-
Основні засоби	1010	232,8	442,2
первісна вартість	1011	432,0	728,0
знос	1012	(199,2)	(285,8)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	680,9	442,2
II. Оборотні активи			
Заваси:	1100	3 986,8	6 906,1
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 504,5	4 564,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3 423,3	5 297,0
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	656,0	898,0
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	718,2	2 348,6
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	695,6	644,1
Усього за розділом II	1195	12 984,4	20 658,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	13 665,3	21 100,4

Продовження рисунку Б.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	500,0	500,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (неокритий збиток)	1420	694,6	1 410,7
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	1 194,6	1 910,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	4 300,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	7 519,7	8 199,0
розрахунками з бюджетом	1620	3 889,1	5 289,0
у тому числі з податку на прибуток	1621	18,2	17,4
розрахунками зі страхування	1625	-	0,1
розрахунками з оплати праці	1630	-7,0	2,4
Доходи майбутніх періодів	1665	-	1 399,2
Інші поточні зобов'язання	1690	1 068,9	-
Усього за розділом III	1695	12 470,7	19 189,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	13 665,3	21 100,4

2. Звіт про фінансові результати
за Ріс 2021 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	96 162,9	65 251,0
Інші операційні доходи	2120	17,8	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	96 180,7	65 251,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(87 725,4)	(57 915,0)
Інші операційні витрати	2180	(7 582,1)	(6 899,3)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(95 307,5)	(64 814,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	873,2	436,7
Податок на прибуток	2300	(157,2)	(78,6)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	716,0	358,1

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕП Іванчук
Володимир
Михайлович
ЕП Зубок
Олена
Іванівна

ІВАНЧУК ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

(ініціали, прізвище)

ЗУБОК ОЛЕНА ІВАНІВНА

(ініціали, прізвище)

[†] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток В

Рисунок В.1 – Фінансова звітність ТОВ «ЕЛІТДАХ» 2020 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕЛІТДАХ"	Дата (рік, місяць, число)	2021	01	01
Територія	ВІННИЦЬКА	за ЄДРПОУ	40972805		
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	0510100000		
Вид економічної діяльності	Харчове інтегрування та готель	за КОПФГ	240		
Середня кількість працівників, осіб	48	за КВЕД	24.33		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця Гонти, буд. 39-А, м. ВІННИЦЯ, ВІННИЦЬКА обл., 21017		0965590404		

I. Баланс на 31 грудня 2020 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	448,1
Основні засоби :	1010	243,8	232,8
первісна вартість	1011	352,7	432,0
знос	1012	(108,9)	(199,2)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	243,8	680,9
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	4 466,2	3 986,8
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125	4 679,1	3 504,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	766,5	3 423,3
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інші поточні дебіторська заборгованість	1155	17,4	656,0
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	913,6	718,2
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	634,2	695,6
Усього за розділом II	1195	11 477,0	12 984,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	11 720,8	13 665,3

Продовження рисунку В.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паісовий) капітал	1400	500,0	500,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	336,5	694,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	836,5	1 194,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	8 588,3	7 519,7
розрахунками з бюджетом	1620	1 456,5	3 889,1
у тому числі з податку на прибуток	1621	26,9	18,2
розрахунками зі страхування	1625	0,5	-
розрахунками з оплати праці	1630	0,1	-7,0
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	838,9	1 068,9
Усього за розділом III	1695	10 884,3	12 470,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	11 720,8	13 665,3

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2020 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	65 251,0	60 958,0
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	0,1
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	65 251,0	60 958,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(57 915,0)	(54 073,7)
Інші операційні витрати	2180	(6 899,3)	(6 613,3)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(64 814,3)	(60 687,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	436,7	271,1
Податок на прибуток	2300	(78,6)	(49,2)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	358,1	221,9

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

З/І Іванчук

Володимир

Михайлович

ІВАНЧУК ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

З/І Зубок Олена

Іванівна

(ініціали, прізвище)

ЗУБОК ОЛЕНА ІВАНІВНА

(ініціали, прізвище)